

Verbetering Natuurmonitoring Jaarplan 2026

Naar een uniform en landelijk monitoringsysteem
voor beter inzicht in de VHR-doelen

Versie 1.0

Gefinancierd door
de Europese Unie
NextGenerationEU

Verbeterprogramma
VHR-monitoring

Hoe staat het met de natuur in Nederland? Volgens de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR) staat Nederland onderaan de lijst als het gaat om de staat van onze beschermde ecosystemen en zijn er nog niet eerder zoveel inheemse planten- en diersoorten met uitsterven bedreigd. Toch is er maatschappelijk discussie over de staat van onze natuur.

Dit jaarplan beschrijft de specifieke doelen, thema's en activiteiten van het Verbeterprogramma VHR-monitoring (VVM) voor 2026. Het is een detaillering voor het jaar 2026 op het programmaplan 2025 – 2030 dat in 2024 is vastgesteld. De onderdelen die niet gewijzigd zijn, herhalen we niet in onderliggend plan. Wel hebben we op een aantal punten aanscherpingen en toevoegingen gedaan, die zijn in het jaarplan 2026 wel opgenomen. ¹

In 2026 ligt de nadruk op de ontwikkeling van oplossingen voor data en informatievoorzieningen en op de implementatie van de eerste programmaresultaten.

Coverfoto: Luchtfoto natuurgebied Midden-Regge, 2018

*“Zet een solar-punkbril op en onderzoek hoe je met technologie als partner en de mens als ecosysteembouwer natuurbeheer duurzamer kunt inrichten” –
Marjolein Pijnappels @toekomstecoloog*

¹ De stuurgroep NM&IV heeft akkoord gegeven op voorliggend document (versie 1.0 van het jaarplan 2026). Een extra beslismoment specifiek voor Data & IV volgt nog. Deze wordt meegenomen in een 1.1 versie van het jaarplan.

Inhoudsopgave

1. Programmabreed	4
1.1 <i>Waarom Verbeterprogramma VHR-monitoring?</i>	4
1.2 <i>Thema's en activiteiten programmabreed.....</i>	5
1.3 <i>Overzicht en scope.....</i>	8
1.4 <i>Programmabrede risico's en mitigatie.....</i>	9
2. Programmalijs Data & Informatievoorziening	11
3. Programmalijs Natuurmaatregelen.....	14
4. Programmalijs Omgevingscondities.....	17
5. Uniforme beoordelingskaders - Doelbereik	19
6. Soortenmonitoring - Doelbereik.....	21
7. Vegetatie- en habitatypekartering - Doelbereik	23
8. Leefgebieden van soorten - Doelbereik	25
Bijlage 1. Projectsamenvattingen.....	28
<i>Introductie.....</i>	28
<i>Leeswijzer</i>	28
<i>Samenwerking tussen Data & IV en inhoudelijke projecten.....</i>	29
<i>Data & Informatievoorziening</i>	30
<i>Natuurmaatregelen</i>	32
<i>Omgevingscondities</i>	33
<i>Doelbereik-Uniforme beoordelingskaders.....</i>	35
<i>Doelbereik-Soortenmonitoring</i>	36
<i>Doelbereik-Vegetatie- en habitatype karteringen.....</i>	37
<i>Doelbereik-Leefgebieden van soorten.....</i>	38

1. Programmabreed

1.1 Waarom Verbeterprogramma VHR-monitoring?

Voor effectief natuurbeheer, het voldoen aan verplichte rapportages en het verlenen van vergunningen is een compleet en uniform beeld nodig van de staat van onze natuur. Zowel op landelijk niveau als per natuurgebied, binnen én buiten Natura 2000.

Het Verbeterprogramma VHR-monitoring (VVM) ontwikkelt daarom een landelijke, uniforme systematiek voor het monitoren van natuur ten behoeve van de Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR).

Het doel is om alle VHR-natuurdata eenduidig, toegankelijk en gebiedsgericht beschikbaar te maken. Zo kunnen we de staat van de natuur vollediger, duidelijker en tijdiger meten, beoordelen en daarover rapporteren.

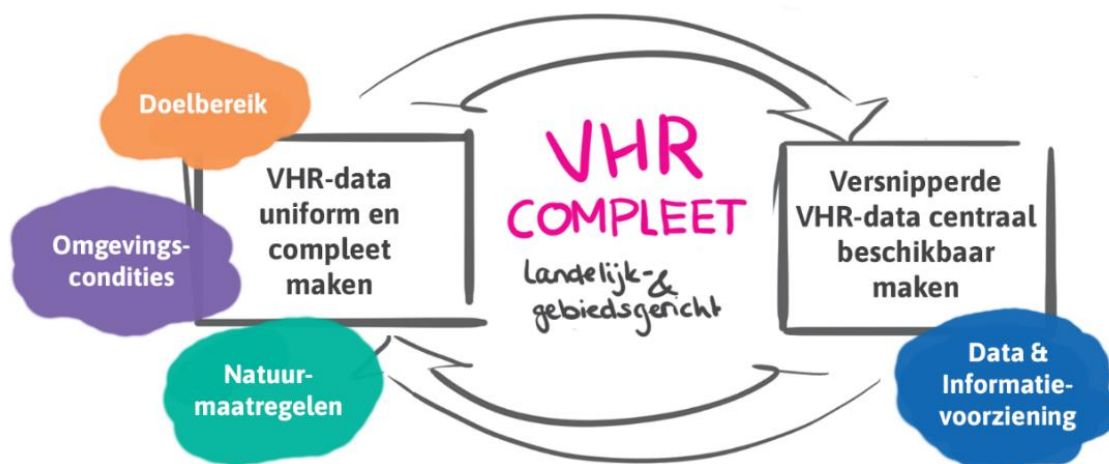

Afbeelding 1. Hoe natuurmonitoring bijdraagt aan goede informatievoorziening

VHR-compleet: bestaand combineren met nieuw

Het beoogde resultaat van het VVM is volledige en landelijk optelbare natuurdata: VHR-compleet. Om dit te realiseren werken we vanuit twee richtingen. Binnen de programmalijn Data en Informatievoorziening verzamelen en ontsluiten we bestaande natuurdata uit verschillende uiteenlopende bronnen.

Tegelijkertijd dragen de inhoudelijke projecten bij aan het meer compleet en uniform maken van natuurdata.

Afbeelding 2. VHR-compleet twee werkrichtingen

1.2 Thema's en activiteiten programmabreed

In 2026 krijgen deze thema's bijzondere nadruk van het programma:

- Ontwerpende aanpak: oplossingen die écht werken
- Veranderbereidheid en verandervermogen
- Verkenning en opstarten landelijk beheer
- Programmacommunicatie en inzet van ambassadeurs
- Inzichten in structurele uitvoeringskosten en capaciteit

Ontwerpende aanpak: oplossingen die écht werken

Een product of een dienst helpt iemand om iets te doen. Het is een oplossing die doet wat we willen dat-ie doet, voor de gebruiker, de organisatie en de natuur. Dat data die je nodig hebt makkelijker bij elkaar te zetten is bijvoorbeeld. Of dat je een analyse van een ander niet eerst hoeft om te bouwen om hem te kunnen gebruiken voor jouw eigen werk. Hoe goed de oplossing is, zit 'm in hoe goed deze werkt, hoe goed je het product of de dienst kan gebruiken in de praktijk. En dus ontwikkelen we onze oplossingen in nauwe samenwerking met de uiteindelijke gebruikers. Doordat we activiteiten, problemen en behoeftes van gebruikers grondig analyseren en samen met betrokkenen oplossingen ontwerpen en testen, nemen we de eerste drempels weg voor implementatie en borging. Voor deze ontwerpende aanpak hanteren we binnen het Verbeterprogramma de volgende vijf uitgangspunten.

Afbeelding 3. Vijf uitgangspunten ontwerpende aanpak {concept afbeelding}

Veranderbereidheid en verandervermogen

In 2026 implementeren we de eerste oplossingen van het programma in de werkprocessen en we borgen deze (deels) op landelijk niveau. We maken oplossingen die écht werken. Dit betekent dat de implementatie geslaagd is als gebruikers en organisaties er goed genoeg mee willen én kunnen werken in de praktijk, als de oplossingen doen wat we willen dat ze doen.

In het Verbeterprogramma staat de samenwerking met de uiteindelijke gebruikers centraal, ook bij implementatie en borging. Zij bepalen of een product of dienst succesvol in gebruik genomen kan worden (hoge mate van veranderbereidheid). Of de ontvangende partijen er daadwerkelijk organisatorisch klaar voor zijn om de verandering te realiseren, is een ander vraagstuk (verandervermogen).

De twee begrippen zijn hieronder iets verder uitgewerkt:

- **Veranderbereidheid:** de wil en het openstaan voor verandering. Dit gaat over motivatie, houding, intentie en kennis. Een organisatie of individu met een hoge veranderbereidheid ziet de meerwaarde van de oplossing, staat er positief tegenover, is gemotiveerd om met de oplossing aan de slag te gaan en de eindgebruikers hebben de juiste kennis (of toegang tot deze kennis) om er zelfstandig mee aan de slag te gaan. Op dit moment wordt door middel van analyse al in kaart gebracht per product en per voortouwnemer hoe de veranderbereidheid ervoor staat (bewustzijn,

behoefte en kennis). Deze specifieke veranderbereidheid impactanalyse geeft input voor het opstellen van gerichte implementatieplannen. Zo kunnen gerichte acties worden opgesteld (en uitgevoerd) en waar mogelijk integraal opgepakt. Dit kan echter pas als de producten voldoende ontwikkelniveau (volwassenheid) hebben behaald.

- **Verandervermogen:** het daadwerkelijk kunnen veranderen. Dit omvat zowel de capaciteiten (middelen, tijd, als de ontwikkelcultuur, leiderschap en de processen en systemen die nodig zijn voor de implementatie. De invloed hierop is vanuit het programma echter beperkt, maar waar mogelijk wordt hier zeker op ondersteund. Zonder voldoende verandervermogen blijft de bereidheid vaak hangen in goede bedoelingen. De tijd en kosten zullen uit de analyse van de 'structurele uitvoeringskosten' moeten komen (inclusief de delta; verschil tussen huidige situatie en toekomstige situatie). Rondom ontwikkelcultuur, leiderschap, processen en systemen speelt het programma een meer inspirerende en motiverende rol. Dit jaar verkennen we de rol van een 'implementatiecoördinator'. De VVM projectleiders en ontwikkelteams richten zich vooral op de uitvoering (operationele en deel tactische veranderkundige). De implementatiecoördinator legt de focus op de strategische (deel tactische veranderkundige) faciliterende taak; om het verandervermogen op het juiste niveau te krijgen.

Richting het einde van de ontwikkel- en testfase van een product stellen we een volledige **impactanalyse** op, waarin we zowel de veranderbereidheid als het verandervermogen van de betreffende gebruikers en organisaties in beeld brengen. Dit vormt de input voor de implementatieplannen. Hierin zullen we, op basis van deze uitkomsten, en in samenwerking met die organisaties, gerichte acties/interventies uitvoeren om de verandering daadwerkelijk voor elkaar te krijgen. Denk hierbij aan:

- Advies en inspiratie rondom benodigd structureel budget, leiderschap en organisatiestructuur.
- Kennissessies en roadshows over inhoud, systemen en processen.
- Het faciliteren van praktijkvoorbeelden en het delen van succesverhalen om draagvlak te vergroten.

Door deze aanpak helpen we gebruikers en organisaties om oplossingen te omarmen en te gebruiken, én om deze daadwerkelijk duurzaam in te bedden in hun praktijk.

De 'implementatie' bij de voortouwnemers zal uiteindelijk altijd in samenhang moeten worden opgepakt met het vraagstuk rondom landelijk beheer, de toekomstverkenning, de structurele uitvoeringskosten en de communicatiestrategie. Echte concrete doelen zijn dus niet te stellen, aangezien de afhankelijkheden nog te groot zijn.

Programmacommunicatie en inzet van ambassadeurs

Programmacommunicatie heeft als doel stakeholders te attenderen en informeren over het programma en waar mogelijk draagvlak voor het programma te helpen versterken. De ingezette communicatie(activiteiten) helpen de WHY-HOW-WHAT van het programma helder te maken.

We zetten programmabreed in op meer zichtbaarheid, bewustwording, kennisdeling en verbinding via een publieke VVM website, FAQ's, film & animatie (Q1/Q2), nieuwsbrieven, kennissessies, een VVM dag (Q3) en storytelling. Tevens zetten we ons netwerk van ruim 150 betrokkenen in als ambassadeurs. Zij brengen de resultaten en activiteiten van het programma onder de aandacht binnen hun eigen organisatie en netwerk. Voor hen wordt een communicatietoolkit beschikbaar gemaakt met kernboodschappen, materialen en aansprekende voorbeelden. Zo dragen we effectief bij aan de realisatie van de programmadoelen en vergroten we het draagvlak voor de verandering die daarbij nodig is. Daarnaast wordt communicatie actief ingezet voor het versterken van veranderbereidheid en verandervermogen. De uitkomsten van eerdergenoemde impactanalyse helpen om communicatie(middelen) gericht en passend op doelgroep in te zetten. We stemmen boodschappen, kanalen en timing af op wat de verschillende doelgroepen binnen ons stakeholdersveld op dat moment het meest nodig hebben: praktisch en informatief en waar mogelijk inspirerend en motiverend.

Verkenning en opstarten landelijk beheer

In 2025 zijn we een verkenning gestart naar de behoeften en scenario's voor landelijk beheer van de resultaten van het Verbeterprogramma: de methodieken/verbeteringen in de monitoring en het data- en IV-landschap. Deze verkenning zal starten vanaf april en ronden we eind Q3 2026 af met een advies voor vervolg aan de stuurgroep NMIV. Afhankelijk van de inhoud van het advies en de besluitvorming van de stuurgroep kunnen vervolgactiviteiten hiervoor worden opgezet, binnen en/of buiten het programma.

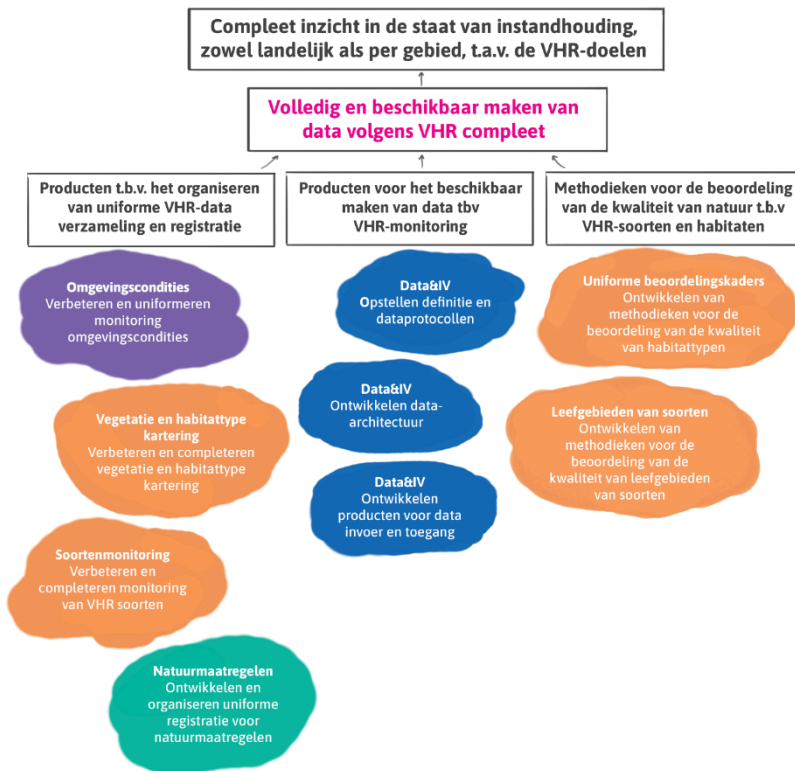
Inzicht in structurele uitvoeringskosten en capaciteit

In 2026 werken we verder aan het inzichtelijk maken van de structurele uitvoeringskosten en benodigde capaciteit om de resultaten van het programma uit te kunnen voeren. Het programma vervult hierin een ondersteunende rol voor de betrokken organisaties.

1.3 Overzicht en scope

In onderstaande afbeelding is weergegeven hoe de acht projecten van het Verbeterprogramma bijdragen aan het doel van het programma. Links staan de projecten die de natuurmonitoring verbeteren door nieuwe en/of aangescherpte methodieken, definities en afspraken. In het midden staan de projecten die zorgen dat de bestaande en de nieuwe natuurdata bijeenkomt en centraal raadpleegbaar is. Rechts staan de projecten die methodieken opleveren voor het beoordelen van de kwaliteit van de natuur.

Afbeelding 4. Portfolio VVM

Aanscherping afbakening t.a.v. effect van maatregelen en assessment

In het programmaplan 2025-2030 staat dat het uitvoeren van analyses op basis van de monitoringsdata geen onderdeel is van het programma. De opdracht van het programma is om de data ten aanzien van VHR compleet en uniform beschikbaar te maken. Hieronder valt daarom dus wél het registreren van het beoogde effect en/of het te behalen doel van een natuurmaatregel. Het gaat dan onder andere om het registreren aan welk VHR-doel een maatregel bijdraagt danwel welke drukfactor wordt verminderd. Geen onderdeel van de programma-opdracht is om te analyseren in hoeverre het beoogde effect wordt gerealiseerd, welke (positieve) verandering in een gebied optreedt na het nemen van een maatregel. Daarvoor worden 'slechts' de benodigde data en informatie op een passende manier toegankelijk gemaakt voor o.a. onderzoekers en beleidsadviseurs om deze analyse te kunnen doen.

Uitbreiding scope met Natuurherstelverordening

De Natuurherstelverordening (NHV) bevat meer dwingende verplichtingen tot bescherming van habitattypen en soorten dan de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (VHR). Daarom is de scope van het Verbeterprogramma VHR-monitoring uitgebreid met de NHV. Per project wordt nagegaan wat hiervan de precieze impact is in scope, prioritering en planning.

1.4 Programmabrede risico's en mitigatie

In het overzicht hieronder vind je de risico's dikgedrukt. In de linker kolom daaronder lees je de mogelijke oorzaken en gevolgen en in de rechterkolom de maatregelen die we kunnen nemen om het risico te verkleinen. In alle gevallen blijven we risico, oorzaken en gevolgen signaleren, monitoren en – indien nodig - escaleren naar de stuurgroep.

Beperkte prioriteit en commitment vanuit betrokken organisaties

- De betrokken organisaties lukt het niet om de gevraagde inzet (expertise, capaciteit en middelen) te organiseren. Mogelijke gevolgen zijn: vertraging in de uitvoering, niet of slechts deels behalen van doelstellingen.
→ Programma-organisatie signaleert knelpunten t.a.v. de benodigde inzet richting de betreffende organisatie en de stuurgroep. Het is aan de stuurgroep om, in overleg met het programma, tot een oplossing te komen.
- Vertegenwoordigers van deelnemende organisaties hebben onvoldoende mandaat, positie en middelen binnen hun eigen organisatie. Afspraken en bijdragen aan het programma hebben daardoor mogelijk onvoldoende draagvlak, zijn niet bindend en worden onvoldoende uitgevoerd.
→ Programma-organisatie signaleert en doet concrete voorstellen voor verbetering. Het is aan de stuurgroep en de organisaties om hierop te acteren en aan te geven wat zij hierin nodig hebben.
→ Stakeholderanalyse, verander- en communicatiestrategie maken. Doelgroepen en behoeften goed in kaart brengen en tijdige en passende advies, interventies en communicatie per doelgroep inrichten en investeren in uitvoering hiervan (budget en resources).

Nog niet voldoende eigenaarschap t.a.v. implementatie en borging bij deelnemende – organisaties

- Organisaties bereiden zich nog niet expliciet voor op implementatie en borging van de resultaten van het programma.
→ Deelnemende organisaties gaan zélf alvast nadenken en met elkaar afstemmen wat er nodig is om de programmaresultaten in uitvoering en beheer te kunnen gaan nemen.
→ Programma neemt initiatief om tijdig duidelijkheid te verkrijgen welke programmaresultaten wanneer en waar geïmplementeerd en geborgd moeten gaan worden en welke voorbereidingen daarvoor nodig zijn.
- Vertegenwoordigers van de deelnemende organisaties bij de projecten zijn geen beslissers over inzet en capaciteit binnen eigen organisatie.
→ Programma voert een impactanalyse uit per project om zo in beeld te brengen de mate van veranderbereidheid en verandervermogen bij de ontvangende organisaties. Programma adviseert en biedt ondersteuning aan.
→ Programma betreft meer beslissers/leidinggevenden alsmede stimuleren van enthousiasme en betrokkenheid door middel van gerichte communicatie.

- Onduidelijkheid over structurele financiering van de uitvoeringskosten van de resultaten van het programma bij de deelnemende organisaties. Hierdoor kan een afwachtende houding ontstaan t.a.v. implementatie en borging.
 - De benodigde expertise op de markt is niet toereikend om de resultaten van het programma uit te kunnen voeren door de voortouwnemers.
- Programma pakt vervolg op van het PWC-onderzoek om met de organisaties tot een onderbouwd inzicht te komen van de structurele uitvoeringskosten. De stuurgroep is verantwoordelijk voor het organiseren van het structurele budget.
- Programma signaleert knelpunten richting de stuurgroep.

Besluitvorming, sturing en prioritering (strategische keuzes) zijn nog niet voldoende vanuit de stuurgroep en (afgevaardigden van) deelnemende organisaties.

- De stuurgroep heeft nog niet voldoende het overzicht van het natuurmonitoringsdomein en kan niet de benodigde tijd en aandacht aan het programma geven om weloverwogen te sturen, te prioriteren en te besluiten. Mogelijke gevolgen zijn; overbelasting van het programma, toename van complexiteit binnen het programma, vergrote kans op vertraging, niet behalen van resultaten. Ook is er kans op dubbelingen en inefficiënt gebruik van middelen.
 - Te weinig focus op de lange termijndoelen op strategisch niveau en de consequenties van besluiten op korte termijn daarop. Hierdoor komen de doelstellingen van het programma onder druk te staan.
 - Onvoldoende bewustzijn en erkenning bij opdrachtgevers dat bepaalde randvoorwaarden niet in de directe beheersing van het programma liggen of daar gelegd kunnen worden
- De stuurgroep versterkt de gezamenlijke sturing op het programma en neemt voldoende ruimte en tijd om strategische uitgangspunten met elkaar te formuleren en keuzes te maken. Het programma legt eerder specifieke dilemma's en thema's expliciet voor aan de stuurgroep, om hierin gezamenlijk richting en sturing te kunnen geven. Het secretariaat van de stuurgroep is samen met de programmamanager bezig om de governancestructuur opnieuw te definiëren. Daarbij wordt gekeken naar de rollen van alle verschillende gremia waaronder de adviesgroep.
- Duidelijke afbakening en bewaking van het programma zijn hiervoor essentieel. Een heldere rolverdeling tussen de stuurgroep, opdrachtnemer en programmamanager is hiervoor van belang. Zowel voor de bewaking van de uitvoering van het programma als voor het inzetten van de adaptieve aanpak, om snel in te spelen op grote veranderingen.
- Tijdig signaleren bij de stuurgroep welke randvoorwaarden buiten de directe beheersing van het programma liggen. Deze onderkennen en vaststellen bij welke organisatie en met welk mandaat dit wel te kunnen beleggen.

2. Programmalijn Data & Informatievoorziening

De programmalijn Data & Informatievoorziening (Data & IV) helpt voortouwnemers, terreinbeheerders, onderzoekers en andere **doelgroepen binnen de natuurmonitoring om hun werk sneller, makkelijker en betrouwbaarder uit te voeren** door het slim inzetten van uniforme en optelbare data.

We inventariseren samen met de inhoudelijke programmalijnen en ketenpartners de databehoeften, bouwen een dataplatform dat technologie- en leveranciersafhankelijk is waar alle data kan landen en voor de komende decennia veilig staat, en organiseren de governance van de data. Om de data goed in te kunnen zetten analyseren we de belangrijkste werkprocessen en ontsluiten de data via dashboards, kennisomgevingen, Application Programming Interfaces oftewel API's (waarmee een ketenpartner de data binnen zijn eigen systeem kan gebruiken) en een analyse-omgeving waar ketenpartners databronnen kunnen combineren voor eigen inzichten en een portal voor rapportages.

2026

In 2026 werkt de programmalijn Data & IV aan de volgende oplossingen:

VHR dashboard en maatlatten

- *VHR dashboard*
We ontwikkelen een online omgeving waar een gebruiker basisinformatie vindt van landelijk, regionaal en gebiedsniveau met een extra focus op data en informatie die helpt bij het opstellen van Beheer- en monitoringsplannen.
- *Maatlatten*
We ontwikkelen een online tool die ondersteunt bij het op uniforme wijze scoren van de kwaliteit van habitattypen (zie project Uniforme beoordelingskaders)

Rapportages

- Voor de Standard Data Form (SDF) zetten we een omgeving op waarin de historie in te zien is.
- We maken data beschikbaar die gebruikt kan worden voor het invullen van de SDF. Zowel data voor het huidige format, als voor het nieuwe format.
- We verkennen of een invoerportaal nodig is dat het proces van het checken van de ingevoerde data van de VTN ondersteunt en het aanleveren van de rapportage bij de EU.

Kennisomgeving

- Voor de programmalijn Omgevingscondities ontwikkelen we een online kennisomgeving met documenten, artikelen en tools die helpen bij het opstellen van een monitoringsplan. Deze kennisomgeving wordt in een latere fase doorontwikkeld voor de andere programmalijnen.

Functioneel beheer

- Het beheer van producten valt de eerste paar jaar nog binnen het programma. We zetten een pilot op en scherpen de werkwijze aan met functioneel beheerders/IV van de ketenpartners. Zo dragen we er zorg voor dat wanneer een product overgedragen wordt, het beheer aansluit op de werkwijze van de ontvangende partij.
- Ontwikkeling en beheer zijn samengevoegd in één team (DevOps). Door deze integrale samenwerking tussen ontwikkeling en beheer ontstaat er meer efficiëntie en snellere opleveringen. Met CI/CD (Continuous Integration/Continuous Deployment) worden wijzigingen automatisch getest en uitgerold, wat leidt tot

kortere feedbackloops, hogere kwaliteit en snellere innovatie.

- We organiseren Data Governance, zodat voor alle ketenpartners duidelijk is wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft t.a.v. de data.

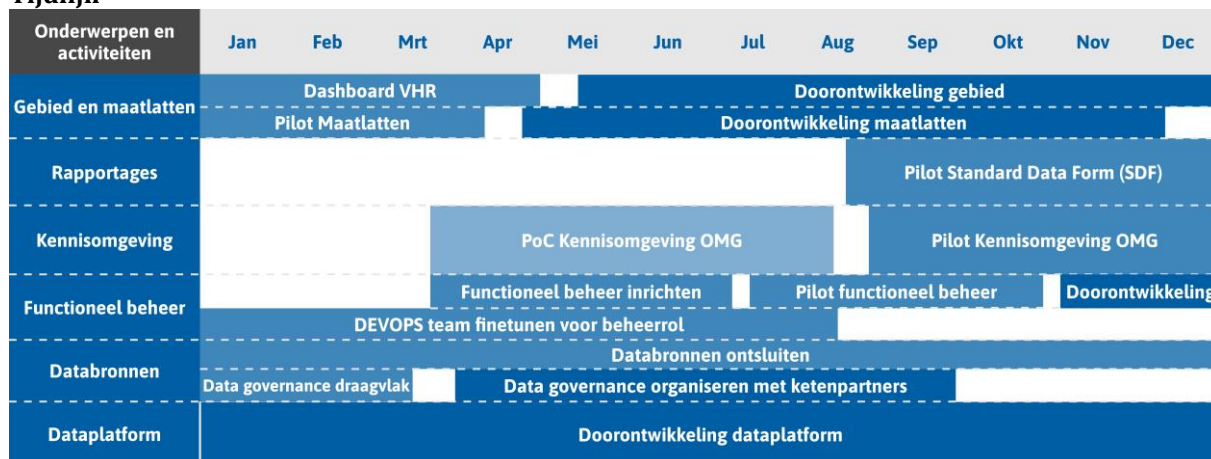
Databronnen

- We ontsluiten bestaande databronnen, zodat VHR-data die nodig is om een landelijk beeld te krijgen toegankelijk is voor analyses.
- We gaan in gesprek met de BRO voor uitbreiding van de data voor omgevingscondities.
- We richten een bewezen Dataplatform in aangetoond met een aantal proof-of-concepts (POC's) en pilots.

Doorontwikkeling Dataplatform

- Het dataplatform wordt verder doorontwikkeld om de centraal verzamelde data rond natuurbeheer en –herstel decennialang toegankelijk te houden. Het platform is daarom maximaal technologie- en leveranciersafhankelijk van opzet.

Tijdslijn

Afbeelding 5. Tijdslijn Data & IV

Deze tijdslijn is geactualiseerd ten opzicht van de planning uit het programmaplan 2025-2030.

Samenhang met andere programmalijnen

- De programmalijn Data & IV digitaliseert waar nodig de oplossingen die door de andere projecten worden ontwikkeld. We ontsluiten de benodigde databronnen en waar mogelijk ondersteunen we de processen die nodig zijn om de resultaten van de andere projecten goed uit te kunnen voeren.
- We ondersteunen de andere programmalijnen bij Data & IV-vraagstukken binnen hun team en helpen ze in de processen met bronhouders en centrale registratiebronnen zoals de BRO, NDFF, NDVH, enz.
- We coördineren het proces rond het verzamelen en vaststellen van de integrale definities binnen het programma en ook de link naar buiten toe.
- Bij de programmalijn *Natuurmaatregelen* dragen we bij via onze geo-kennis en zetten we een bouwteam op dat de informatievoorziening door ontwikkelt.
- Bij het project *Leefgebieden van soorten* fungeren we als technisch klankbord voor de mogelijke oplossingsrichtingen.
- Met het project *Uniforme Beoordelingskaders* ontwikkelen we de maatlattentool zodat deze ingezet kan worden in de praktijk wanneer de methodiek is vastgelegd.
- Met de programmalijn *Omgevingscondities* ontwikkelen we de kennisomgeving door. Deze omgeving kan daarna worden uitgebreid en aangepast ten behoeve van de andere projecten van

het programma zoals het project *Soortenmonitoring*. We ondersteunen ook in het ontsluiten of opzetten van databronnen en aansluiten bij bestaande standaarden.

- Voor het project *Soortenmonitoring* zijn we de technische gesprekspartner met de NDFF. En voor de projecten *Leefgebieden van soorten* en *Vegetatie- en Habitattypekarteringen* de gesprekspartner met de NDVH.

Projectspecifieke risico's en mitigatie

• Lange doorlooptijd voor inkoop van software licenties. Dit kan impact hebben op de ontwikkeling van de kennisomgeving en op functioneel beheer.	→ Vroegtijdig aanvragen, meeliften op bestaande licenties, meer licenties voor verschillende tools tegelijk aanvragen.
• Door mogelijk verloop in het DevOps team is er een risico dat de kennis over de ontwikkelde IT-producten niet binnen het programma beschikbaar blijft.	→ Oplossing ligt enerzijds in een uitdagende ontwikkelagenda om verloop te minimaliseren en anderzijds in een goede borging van de kennis.
• Inrichting van IV-beheerprocessen van het VVM die niet aansluit bij processen van mogelijke landingsplaatsen voor de producten die het programma maakt.	→ Meekijken bij bestaande IV-organisaties van ketenpartners, afstemmen met de verandermanager VVM.
• Niet weten of de IV-organisatie wordt ondergebracht bij een bestaande of nieuwe organisatie.	→ Vanuit het programma wordt er een onderzoek gestart waar de producten van het verbeterprogramma kunnen gaan landen. IV is hier onderdeel van.
• Met inrichten van eigen IV-organisatie kunnen ketenpartners denken dat we dubbel werk doen, geld verspillen en kunde van bestaande organisaties niet waarderen.	→ Vroegtijdig in contact komen met andere IV-managers en duidelijk zijn dat wat we opbouwen van tijdelijke aard is, maar wel nodig voor het laten slagen van het programma.

3. Programmalijs Natuurmaatregelen

De programmalijs Natuurmaatregelen zorgt voor een goede en werkende registratie van natuurherstelmaatregelen (natuurherstel-, uitvoerings-, beleids- en onderzoeksmaatregelen), inclusief de bijbehorende statusvoortgang, zodat gegevens over natuurmaatregelen uitwisselbaar, optelbaar, vergelijkbaar en ruimtelijk inzichtelijk zijn. We ontwikkelen en implementeren methodieken, protocollen en standaarden voor de gegevens over natuurherstelmaatregelen en ondersteunen met IV-voorzieningen.

2026

In 2026 werkt de programmalijs Natuurmaatregelen aan de volgende oplossingen:

Doorontwikkeling NM registratie

Verder ontwikkelen van NM-registraties middels IV-voorzieningen, manuele invoerfunctie (bv. schermfuncties indien noodzakelijk als VTN zelf geen registratiemodule hebben).

Implementatie- & IV-Beheerplan

Natuurmaatregelen invoeren door VTN om de IV-voorzieningen en andere resultaten van de programmalijs daadwerkelijk te gebruiken en te zorgen voor doorontwikkeling en beheer.

Gegevensbeheer & Standaardisering

Ontwikkelen en implementeren van een Gegevensleveringsprotocol (GLP) Registratie Natuur-maatregelen 2026-2030.

Data-infrastructuur & IV-werkzaamheden

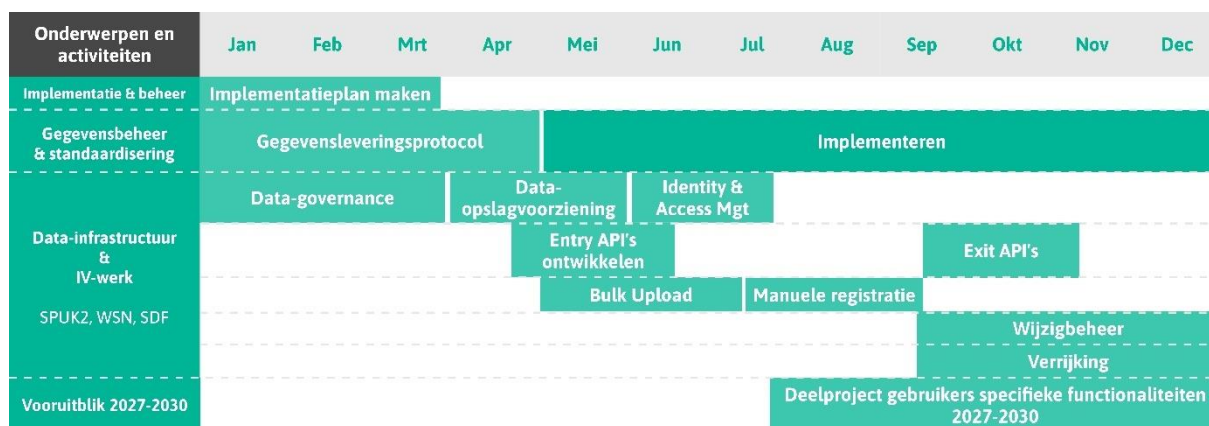
Doorontwikkelen en implementeren van de voorziening voor het centraal en uniform registeren en beschikbaar stellen van natuurherstelmaatregelen, o.a.: SPUK2, WSN, SDF

- Aansluiten bij data-governance (programmalijs Data & IV), inrichten van data-opslagvoorziening en Identity & Access Management (IAM) voor gecontroleerde toegang.
- Toegangs- en ontsluitings-API's (Entry/Exit API's) voor voortouwnemers, terrein beherende organisaties en rapportage-uitvoerders.
- Bulk Upload Voorziening van natuurherstelmaatregelgegevens, voor voortouwnemers met eigen administraties.
- Functionaliteit voor wijzigingsbeheer van eerder geüploade gegevens.

Vooruitblik 2027-2030: Deelproject starten voor verkennen, ontwikkelen en implementeren van specifieke IV-voorzieningen in de periode 2027-2030

Tijdlijn

Afbeelding 6. Tijdlijn Natuurmaatregelen

Deze tijdlijn is concreter gemaakt ten opzichte van de planning uit het programmaplan 2025-2030. Voorzien wordt dat de doorontwikkeling in 2026 nog niet geheel gereed zal zijn.

Samenhang tussen programmalijnen

- De programmalijn Natuurmaatregelen is vertegenwoordigd in de recent gestarte *VVM-brede werkgroep Definities*, zodat we gezamenlijke begrippen centraal kunnen beheren.
- In de programmalijn Natuurmaatregelen werken we aan de ruimtelijke registratie van natuurmaatregelen en ontwikkelen we in samenwerking met *Data & IV* een geo-koppeling. Deze ruimtelijke registratie kan in de toekomst dienen als een knooppunt tussen monitoringsgegevens uit Natuurmaatregelen en uit de programmalijnen *Doelbereik* en *Omgevingscondities*. Hiervoor dient een gezamenlijk GLP opgesteld te worden.
- De IT-ontwikkelaars van het Natuurmaatregelenteam zorgen voor ondersteunende applicaties voor de natuurmaatregelenregistratie. Dit team zal nauw samenwerken met *Data & IV*, zodat deze conform de VVM-data-architectuur wordt opgeleverd. Ook is er afstemming in het gezamenlijk gebruik van resources en werkwijzen.

Projectspecifieke risico's en mitigatie

• Onduidelijkheid over rapportage-vereisten en rolverdeling opdrachtgever/ uitvrager.	→	Actief informatiebehoefte ophalen bij aanvragers (VTN's, rapporteurs) en gezamenlijk datasets specificeren.
• Niet tijdig bekend zijn van specifieke rapportagevereisten (zoals SPUK2, NDA, VHR, NHV)	→	Standaardiseren van het aanvraagproces: vroegtijdig rapporteurs betrekken en duidelijke deadlines voor aanlevering van vereisten vastleggen.
• Risico dat procesfacilitatie leidt tot verschuiving van verantwoordelijkheid naar uitvoerende partij (zoals BIJ12 of VVM)	→	Heldere roldefinities en afspraken opstellen met betrokken partijen (zoals BIJ12 en VVM).
• Vooralsnog geen eindverantwoordelijke voor samenbrengen en beheer van datasets	→	Inrichten van een data-governance structuur met bestuurlijk mandaat.
• Wisselende betrokkenheid van VTN's bij de programmalijn.	→	Structureel overleg inrichten met VTN-deelnemers en ze betrekken bij besluitvorming.
• Voortouwnemers mogelijk niet in staat geo-locaties van maatregelen tijdig vast te leggen	→	Impactanalyse uitvoeren met VTN's: in kaart brengen van benodigde capaciteit en hulpmiddelen.
• Natuurgebieden zijn niet specifiek van naam voorzien of eenduidig toegekend aan VTN. Data m.b.t. maatregelen uit die gebieden is moeilijk tot niet te verzamelen.	→	Onderzoeken of en hoe onduidelijkheden in de registratie van gebieden en maatregelen opgelost kunnen worden, zodat beter data geregistreerd kan worden.

4. Programmalijs Omgevingscondities

In de programmalijs Omgevingscondities werken we aan betere monitoring voor inzicht in systeemherstel. We kijken naar de gebiedspecifieke randvoorwaarden die nodig zijn voor het herstellen van het systeem, het negatieve effect van drukfactoren en het effect van de uitgevoerde herstelmaatregelen om hier verandering in te brengen. Deze monitoring is essentieel om 'een vinger aan de pols' te houden. Zo kan het herstelproces van omgevingscondities en daarmee het behalen van natuurdoelen geëvalueerd worden. Een uniforme werkwijze voor monitoring van omgevingscondities draagt bij aan de kwaliteit van vegetatie- en habitattypen in het kader van het VHR-doelbereik.

2026

In 2026 werkt de programmalijs Omgevingscondities aan de volgende oplossingen:

Handreiking 3.0

Borging Handreiking 3.0 en gedurende het jaar integratie nieuwe methodieken voor:

- Monitoring buiten N2000 gebieden;
- Monitoring van aquatische gebieden;
- Monitoring van drukfactoren op basis van de WEnR drukfactorenlijst, zodat dit uniform kan worden aangepakt.

Kennisomgeving (met Data & IV)

- Implementatie en borging van alle ontwikkelde producten van de programmalijs Omgevingscondities, zodat dezelfde methodieken worden gebruikt om systeemherstel te monitoren.
- Doorontwikkeling van de online kennisomgeving, zodat dezelfde informatiebronnen en methodieken worden gebruikt om systeemherstel te monitoren.

Data

- Oplossen van data-hiaten en de datakwaliteit verbeteren in samenwerking met de programmalijs Data & IV.

Tijdslijn

Onderwerpen en activiteiten	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Handreiking 3.0	Abiotisch, terrestrisch, N2000: Borgen											
	>N2000 gebieden toepasbaar maken			Implementeren							Borgen	
	Aquatisch methodiek ontwikkelen										Borgen	
	Drukfactoren (o.a recreatie)											
Kennisomgeving	Doorontwikkelen in samenhang met doelbereik										Borgen	
Data	Data hiata oplossen & datakwaliteit verbeteren											

Afbeelding 7. Tijdslijn Omgevingscondities

Deze tijdslijn is geactualiseerd ten opzichte van de planning uit het programmaplan 2025-2030:

Op basis van de huidige stand van zaken constateren we dat de uitbreiding die nodig is om de handreiking aan te vullen met een onderdeel aquatische monitoring, het monitoren buiten N2000-gebieden en een overzicht van het monitoren van de totaalijst aan drukfactoren, resulteert in nog een jaar doorontwikkeling om deze uitbreiding te voltooien. De data-analyse moet ook voor deze uitbreidingen uitgevoerd worden, pas dan is goed in te schatten hoeveel tijd het kost om ook die gegevens uniform op te slaan en beschikbaar te stellen.

Samenhang met andere programmalijnen

- Online kennisomgeving doorontwikkelen met programmalijnen *Doelbereik* en *Data & IV*.
- Biotische omgevingscondities (indicatorsoorten) ontwikkelen in samenwerking met projecten *Soortenmonitoring* en *Uniforme Beoordelingskaders*.
- Samenwerking met programmalijn *Data & IV* om data- en informatiebronnen en -stromen in kaart te brengen, beschikbare data te ontsluiten en waar nodig aan te vullen.
- Mogelijk aanvullende behoefte aan monitoring omgevingscondities vanuit de resultaten van de projecten *Uniforme Beoordelingskaders* (abiotische maatlatten en de beoordeling van de kwaliteit van habitattypen) en *Leefgebieden van Soorten*.

Projectspecifieke risico's en mitigatie

• De diversiteit en omvang van drukfactoren kan zorgen dat er veel verschillende opdrachten moeten worden uitgezet voor een aanpak voor het monitoren van drukfactoren.	→ Prioriteren in de uitwerking van drukfactoren en de geleerde lessen over hoe dit aan te pakken weer meenemen naar een volgende opdracht.
• Afhankelijkheden van externe partijen ten behoeve van methodiekontwikkeling. Als daar de planning anders verloopt heeft dat invloed op ons werk.	→ Ruime tijdsplanning voor samenwerkprojecten en methodiekontwikkeling en consequente check-ins om vertraging op tijd op te vangen en bij te kunnen sturen.
• Afhankelijkheid van de voortgang van de programmalijn Data & IV van het programma voor een landingsplek data.	→ Vroegtijdig analyseren van het tijdtraject van Data & IV ten behoeve van Omgevingscondities, zodat er op tijd extra ondersteuning kan worden geworven.

5. Uniforme beoordelingskaders - Doelbereik

Het project **Uniforme Beoordelingskaders** werkt aan een uniforme beoordelingsmethodiek om de kwaliteit van habitattypen inzichtelijk te maken. Dit **maakt het mogelijk om op alle niveaus – lokaal/gebied, regionaal en landelijk – dezelfde taal te spreken over habitatypekwaliteit**. We lossen daarmee het probleem op van uiteenlopende beoordelingsmethodes, die nu per organisatie en rapportage verschillen. Het nieuwe beoordelingskader maakt de kwaliteit van habitattypen inzichtelijk en zorgt voor vergelijkbare, schaalbare en juridisch houdbare rapportages.

De opdracht heeft twee belangrijke componenten:

- Ontwikkelen en testen van **maatlatten om** de kwaliteit van habitattypen **te kunnen scoren**;
- Ontwikkelen van **beoordelingssystematiek** om te kunnen bepalen waar de drempel ligt voor een goede kwaliteit.

2026

In 2026 werkt het project Uniforme Beoordelingskaders aan de volgende oplossingen:

Maatlatten

- Ontwikkelen en testen van de laatste 55 maatlatten, voor elk habitatype 1 maatlat.
- Ontwikkelen van een applicatie om gebruik van maatlatten te vergemakkelijken in samenwerking met *Data & IV*.

- Opstellen handreiking voor toepassing van de beoordelingssystematiek.

Implementatie

- Impactanalyse maken voor de verschillende organisaties (tijd, capaciteit en geld).
- Implementatieplan maken en uitvoeren voor de invoering van het nieuwe, uniforme beoordelingskader (maatlatten + beoordelingssystematiek), incl. beleid, processen en hulpmiddelen.

Beoordelingssystematiek

- Begeleiden van de ontwikkeling van de doelen voor de gunstige staat van instandhouding (GSvI) om de kwaliteit van een habitatype te kunnen beoordelen.

Tijdslijn

Afbeelding 8. Tijdslijn Uniforme beoordelingskaders
Deze tijdslijn is in lijn met de planning uit het Programmaplan 2025-2030.

Samenhang met andere programmalijnen

- De parameter kwaliteit van habitattypen gebruiken we binnen *Leefgebieden van soorten* om de kwaliteit en ligging van leefgebieden te bepalen.
- Het project Uniforme beoordelingskaders ontwikkelt mogelijk nieuwe parameters in de maatlatten om de kwaliteit van habitattypen goed te kunnen duiden. Het project *Vegetatie- en habitatypekarteringen* zal deze parameters dan verwerken in het protocol.
- Voor de beoordeling van kwaliteit van habitattypen gebruiken we typische soorten, misschien gaan we ook indicatorsoorten gebruiken (ook wel bekend als de 'karakteristieke soorten'). Als duidelijk is wat we over welke soorten willen weten, laat het project *Soortenmonitoring* de juiste monitoringsopzet ontwikkelen.
- Als de maatlatten die we ontwikkelen leiden tot aanvullende behoefte aan monitoring van omgevingscondities dan neemt *Omgevingscondities* die op in hun handreiking. Biotische omgevingscondities (indicatorsoorten) bijvoorbeeld.
- *Data & IV* ontwikkelt applicaties om de maatlatten en beoordelingssystematiek makkelijk, snel en effectief te kunnen gebruiken, ondanks eventuele complexiteit.

Project specifieke risico's en mitigatie

• Mogelijk niet voldoende draagvlak bij voortouwnemers door onvoldoende betrokkenheid.	→ Provincies wisselend betrekken in het pilotteam zodat alle provincies hebben deelgenomen aan de pilots.
• Het ontwikkelen van de maatlatten gaat langer duren dan gepland.	→ Begin 2026 in de gaten houden of maatlatten inderdaad sneller getest kunnen worden en zo nodig de planning daarop aanpassen.
• Afhankelijkheden van derden op het gebied van beleidsontwikkeling.	→ Op tijd schakelen met beleidsmakers van de voortouwnemers die het stellen van doelen ten aanzien van de kwaliteit van habitatype op zich nemen. En schakelen met LVVN over het kader voor ecologisch technische potentie dat zij ontwikkelen.

6. Soortenmonitoring - Doelbereik

Het project Soortenmonitoring zorgt ervoor dat we alle benodigde informatie over de VHR-soorten duidelijk krijgen en kunnen inwinnen. Voor alle soorten ontwikkelen we op de benodigde schaalniveaus monitoringsmethodieken en analysemethoden, en kunnen we alle data bij elkaar brengen en optellen. Ook leggen we duidelijke afspraken vast tussen de verschillende organisaties over hoe we de soortenmonitoring uitvoeren, organiseren én financieren. Met de complete benodigde informatie over de VHR-soorten voorhanden, kunnen we soorten beter beschermen.

2026

In 2026 werkt het project Soortenmonitoring aan de volgende oplossingen:

Soortgroepsprints

Om de informatiehiaten te kunnen dichten werken we de benodigde hulpmiddelen uit: voor elke soort per soortgroep. Denk aan methodieken, protocollen en analyse-methoden. In soortgroepsprints maken we ook een inschatting van de benodigde kosten en capaciteit voor de structurele uitvoering. Zodra de informatiebehoefte helder is nemen we ook typische soorten en indicatorsoorten mee.

Resultaten soortgroepsprints 2026:

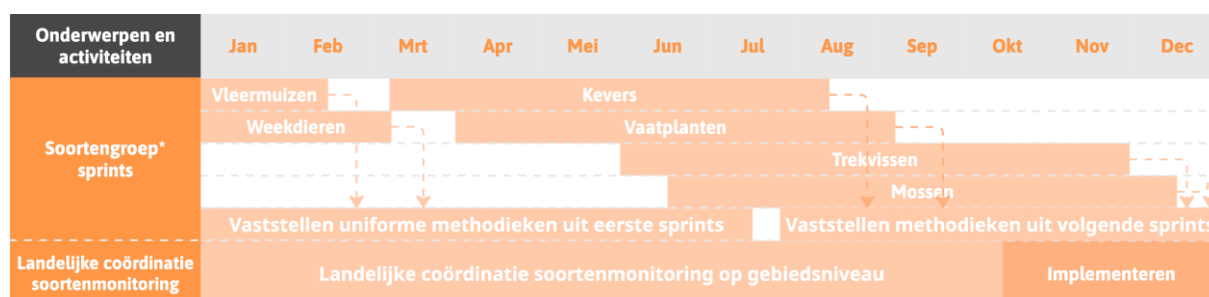
- Oplevering resultaten soortgroepsprints Vleermuizen en Weekdieren (Q1).
- Start volgende vier soortgroepsprints: vaatplanten, kevers, trekvisen, mossen. Dit is een voorstel, in Q3 2025 bepalen we welke soortgroepen we daadwerkelijk gaan doen.

- Vaststelling (en borging) opgeleverde monitoringsmethodieken uit eerste soortgroepsprints
 - Om de monitoring uniform te kunnen uitvoeren dienen de methodieken door alle organisaties te worden erkend

Landelijke coördinatie gebiedsmonitoring

Overeenstemming over landelijke coördinatie voor de structurele invoering van soortenmonitoring op gebiedsniveau – in plaats van elke voortouwnemer afzonderlijk – zodat we uniform en efficiënt werken.

Tijdslijn

Afbeelding 9. Tijdslijn Soortenmonitoring

Deze soortgroepen zijn een voorstel. We bepalen in Q3 2025 welke we precies gaan doen in 2026.

Deze tijdslijn is in lijn met de planning uit het programmaplan 2025-2030.

Samenhang met andere programmalijnen

- Afhankelijk van de methode die het project *Leefgebieden van soorten* uitwerkt kan er een aanvullende informatiebehoefte ontstaan die we met het project Soortenmonitoring gaan invullen.
- Voor de monitoring van biotische *omgevingscondities* (in het kader van systeemherstel) maken we (onder meer) gebruik van zogenaamde indicatorsoorten. De inhoudelijke invulling van wat indicatorsoorten dan zijn (de lijsten met flora en/of fauna die in aanmerking komen als indicatorsoort) stemmen we nog verder af. Als duidelijk is wat we over welke soorten moeten weten, laat het project *Soortenmonitoring* de juiste monitoringsopzet ontwikkelen.
- *Uniforme beoordelingskader*: Voor de beoordeling van kwaliteit van habitattypen gebruiken we typische soorten, misschien gaan we ook indicatorsoorten gebruiken (ook wel bekend als de 'karakteristieke soorten'). Als duidelijk is wat we over welke soorten willen weten, laat het project Soortenmonitoring de juiste monitoringsopzet ontwikkelen.
- *Data & IV* is de technische gesprekspartner met de NDFF en verkent de borging van zowel het Soortenmeetnettenoverzicht (VVM, 2024) als de Informatiehiaten-database (CBS, 2023).

Projectspecifieke risico's en mitigatie

• Het ontbreken van een concrete informatiebehoefte voor N2000 en daarbuiten.	→ Met een subteam aan de slag om een voorstel te maken, dat een rondje zal maken langs de gremia voor aanpassingen. We nemen de uitkomsten van de opdracht van LVVN over informatiebehoefte mee.
• Het ontbreken van overeenstemming tussen voortouwnemers over het landelijk beheer van uniforme monitoring op gebiedsniveau, waardoor implementatie/ extra monitoring nog niet mogelijk is.	→ Noodzaak hiervan aankaarten en met een subteam aan de slag om een voorstel te maken voor landelijke coördinatie.
• Afhankelijkheid van beschikbaarheid externe partijen voor de uitvoering van de soortgroepsprints	→ Verkenning starten naar beter passende inkoopopties, mogelijkheden: meervoudig aanbesteden, totaal Europees aanbesteden, intern uitvoeren.
• De langdurige doorlooptijd van het project, waardoor voortouwnemers in de tussentijd eigen opdrachten voor invulling van hiaten starten, wat de uniformiteit tegen gaat.	→ Alle voortouwnemers goed aangehaakt houden en inzicht geven in de voortgang van het project.

7. Vegetatie- en habitatypekartering - Doelbereik

In het project Vegetatie- en habitatypekarteringen wordt het hele proces van karteren van zowel vegetatietypen als habitatypen gestroomlijnd. We scherpen het vegetatieprotocol en het methodiekdocument aan. We zorgen dat het aangescherpte vegetatieprotocol en de methodiek naadloos aansluiten bij de doelen waarvoor we karteren.

Naast het actualiseren van het vegetatieprotocol en het methodiekdocument zorgt het project dat de kennis over het aangescherpte protocol en methodiek landt bij de organisaties die bij de structurele uitvoering van karteren betrokken zijn, inclusief de marktpartijen die dat in de praktijk vaak doen. Het project levert een implementatieplan op over wat structurele uitvoering van karteren in de praktijk betekent in tijd, capaciteit en geld. Als er behoefte is aan bijvoorbeeld inkoop van karteringen dan levert het project input in de vorm van advies en handreikingen voor dit proces.

2026

In 2026 werkt het project Vegetatie- en habitatypekarteringen aan de volgende oplossingen:

Vegetatieprotocol

- Ontwikkelen, testen van Vegetatieprotocol (VP) v0.1 en v0.2

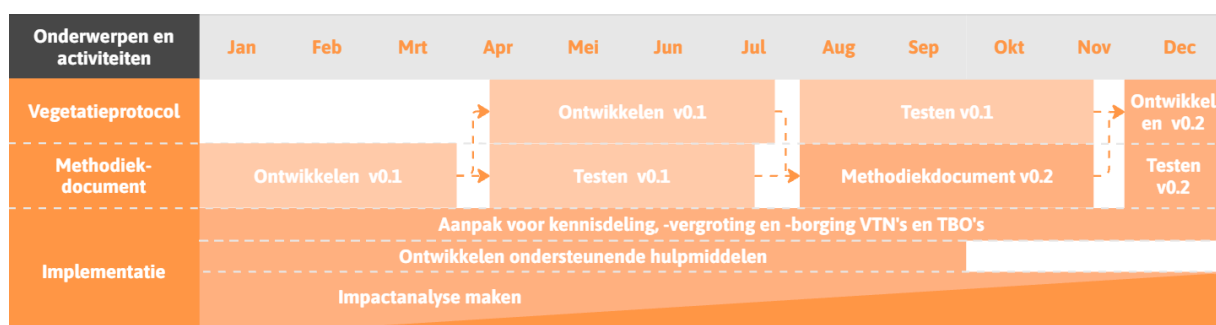
Methodiekdocument

- Ontwikkelen, testen van Methodiekdocument (MD) v0.2

Implementatie

- Implementatieplan met impactanalyse maken t.b.v. implementatie en borging na 2026 bij voortouwnemers en terrein beherende organisaties;
- Ontwikkelen ondersteunende hulpmiddelen om het hele proces te stroomlijnen.

Tijdslijn

Afbeelding 10. Tijdslijn Vegetatie- en habitatypekartering
Deze tijdslijn is in lijn met de planning uit het Programmaplan 2025-2030.

Samenhang met andere programmalijnen

- De vegetatie- en habitatypekaarten gebruiken we om de kwaliteit en ligging van *Leefgebieden van soorten* te bepalen.
- Het project *Uniforme beoordelingskaders* bedenkt mogelijk nieuwe parameters in de maatlatten om de kwaliteit van habitattypen goed te kunnen duiden. Het project Vegetatie- en habitatypekarteringen zal deze parameters dan verwerken in het protocol.
- Mogelijk zijn er nieuwe vereisten aan de NDVH kant na het actualiseren van de documenten. In dat geval speelt de *programmalijn Data & IV* een ondersteunende rol om dit te realiseren.

Projectspecifieke risico's en mitigatie

• Benodigde specifieke expertise en kennis zit alleen bij enkele individuele personen, bij uitval worden we ernstig beperkt en belemmerd (zoals gebeurde begin 2025).	→ De kennis en expertise breder delen in de groep, o.a. door als ontwikkelteam echt goed samen te werken. Maar ook met online kennissessies en cursussen.
• Mogelijke overlap en/of afhankelijkheden met andere initiatieven, o.a. vanuit LVVN.	→ Korte lijnen houden met de organisaties en individuele personen die met deze initiatieven bezig zijn.

8. Leefgebieden van soorten - Doelbereik

De leefgebieden van soorten moeten beter beschermd worden. **Het project Leefgebieden van soorten maakt het mogelijk om periodiek te rapporteren over de ligging, kwaliteit en trends van de leefgebieden van de VHR-soorten binnen en buiten de Natura2000-gebieden.** We inventariseren de leefgebieden op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Dit doen we door een uniforme methodiek te ontwikkelen, testen en implementeren waarmee we de leefgebieden en hun kwaliteit in kaart kunnen brengen. Tevens zorgen we er met de belanghebbende organisaties voor dat de financiering, het beheer en het onderhoud geregeld is, zodat we structureel de leefgebieden van soorten kunnen monitoren en kunnen rapporteren over de kwaliteit.

2026

In 2026 werkt het project Leefgebieden van soorten aan de volgende oplossingen:

Basissystematiek

Starten met een werkende basissystematiek voor de leefgebieden van soorten en de mogelijkheid tot het maken van kaarten.

Combisystematiek soort én gebied

- Ontwikkelen van combisystematiek voor de leefgebieden van soorten. Dat wil zeggen: een samenvoeging in één overzicht van soort specifieke leefgebiedseisen in relatie tot karteerbare geo-ecotopen/ecosysteemtypen.

- Vaststelling kwaliteit van leefgebieden.
 - Voldoende (geo-)data beschikbaar en overeenstemming tussen eigenaren van de data over hoe we de data gebruiken.
 - Zicht op goede structurele uitvoering en borging (beheer, onderhoud, actualisatie, financiering) bij gebruikers en eigenaren.

Documentatie

In de handreiking komt o.a. te staan hoe we de kaarten en andere gegevens gebruiken, wat je er wél en niet aan kunt ontleen en hoe ze eventueel verder ontwikkeld moeten worden, c.q. de beperkingen en/of hiaten zijn.

Tijdslijn

Onderwerpen en activiteiten	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Basissystematiek	Alle soortbenaderingen (S1)			Iteratie soortbenadering (S2)				Iteratie soortbenadering (S3)				
	Alle gebiedsbenadering (G1)			Iteratie gebiedsbenadering (G2)				Iteratie gebiedsbenadering (G3)				
											Implementatieplan	
Combi-systematiek soort én gebied	Combi Sx en Gx systeem met kaarten											
									Beoordelingskader kwaliteit			
Documentatie	Rapportage werkwijze en techniek											
									Handreiking			

Afbeelding 11. Tijdslijn Leefgebieden van soorten
Deze tijdslijn is in lijn met de planning uit het Programmaplan 2025-2030.

Samenhang met andere programmalijnen

- We gebruiken de *Vegetatie- en habitatypekaarten* om de kwaliteit en ligging van leefgebieden te bepalen.
- Binnen het project Leefgebieden van soorten gebruiken we de parameter kwaliteit van de habitatypekaarten van *Uniforme Beoordelingskaders* om de kwaliteit en ligging van leefgebieden te bepalen.
- *Omgevingscondities* die nodig zijn om de kwaliteit van een leefgebied van een soort vast te stellen nemen we op in de handreiking en in de monitoringsplannen voor leefgebieden.
- Afhankelijk van de methode die we uitwerken voor Leefgebieden van soorten, kan er een aanvullende informatiebehoefte ontstaan die we met het project *Soortenmonitoring* gaan invullen.
- *Data & IV*: Voor het in kaart brengen van leefgebieden van soorten hebben we veel brondata nodig die op de één of andere manier gecombineerd en wellicht daarna bewerkt moet worden. Dit moet in de structurele uitvoering later vaker herhaald kunnen worden. En voor elke soort maken we leefgebiedkaarten. Deze moeten worden opgeslagen en beschikbaar komen voor verschillende organisaties.

Projectspecifieke risico's en mitigatie

• Beperkte capaciteit ten aanzien van materiekkennis bij de deelnemende organisaties o.a. provincies en LVVN.	→ Extra capaciteit zoeken in: 'meervoudige inzet' van nieuwe medewerkers als ondersteuning en inzet bij het project.
• Onduidelijkheid invloed aanpalende beleidsvelden/-gegevens, zoals actualisatie van profielendocument en NHV.	→ Vroegtijdig en intensief overleg voeren met de trekkers van aanpalende beleidsvelden.
• Nu nog niet inzichtelijk wat de structurele uitvoeringskosten zullen zijn en verdeling daarvan.	→ Zodra het project vordert maken we de kosten stap voor stap inzichtelijk.
• Onvoldoende draagvlak voor de te ontwikkelen methodiek.	→ Vroegtijdig gebruikmaken van strategische en invloedrijke personen en goed communiceren tijdens de ontwikkeling.

An aerial photograph showing a river restoration project in autumn. The river flows from the bottom left towards the top right. On the left bank, there is a large area of exposed, light-colored sediment or sand, with some green vegetation starting to grow. A dirt road or path runs along this bank. On the right bank, there is a dense line of trees with yellow and orange autumn foliage. A small, dark, irregularly shaped pond or reservoir is situated in the middle of the right bank, surrounded by trees. In the background, a small town or village is visible, followed by a large area of green fields and more trees. The sky is clear and blue.

Bijlage 1. Projectsamenvattingen

Bijlage 1. Projectsamenvattingen

Introductie

Deze bijlage bij het Programmaplan 2026 van het Verbeterprogramma VHR-monitoring geeft een verdiepende toelichting op de projecten binnen het programma. Hierin zijn de beoogde projectresultaten, de aansluiting op bestaande producten en de concrete baten voor de deelnemende organisaties per project inzichtelijker uitgewerkt.

Het doel van deze bijlage is om op een heldere en beknopte manier weer te geven welke meerwaarde de projecten creëren voor de betrokken partners, wat de relatie is met bestaande producten en wat er in 2026 al gereed en bruikbaar is. Hiermee ondersteunt deze bijlage de lezer van het jaarplan die behoefte heeft aan concrete voorbeelden en haakjes.

Leeswijzer

Deze bijlage gaat in op de volgende onderwerpen:

- Samenwerking tussen Data & IV en inhoudelijke projecten
- Data & IV
- Natuurmaatregelen
- Omgevingscondities
- Uniforme beoordelingskaders voor de kwaliteit van habitattypen
- Soortenmonitoring
- Vegetatie- en habitatypekartering
- Leefgebieden van soorten

Samenwerking tussen Data & IV en inhoudelijke projecten

Project	Samenwerking met Data & IV
Natuurmaatregelen	De natuurmaatregelen database die wordt ontwikkeld bij project natuurmaatregelen zal uiteindelijk komen te landen in het 'VVM dataplatform' wat binnen het programma wordt ontwikkeld.
Omgevingscondities	<i>Een toegankelijke plek voor bodemchemie data</i> Met betrokken partners zoals WEnR en BIJ12 leveren we input voor de uitbreiding van de BRO met bodemchemiedata. <i>Kennisomgeving</i> Een online functie ten behoeve van kennisvergroting omgevingscondities bij voortouwnemers. O.a inventarisatie abiotische indicatoren en maatlatten en dwarsdoorsnedes landschapsgradiënten ten behoeve van inzicht in sturende processen in landschappen.
Uniforme beoordelingskaders	<i>Een tool voor het scoren van de habitattypemaatlatten.</i> Beschikbare data helpt de voortouwnemers met het sneller en automatisch invullen van een maatlat, dit vermindert het maken van fouten. <i>Facilitatie van gebruik zelfde data habitattype</i> De tooling zal ook faciliteren dat verschillende rapportages gebaseerd zijn op dezelfde herleidbare scores van de maatlatten. Dit vermindert het dupliceren van data en verhoogt de betrouwbaarheid van de data.
Leefgebieden van soorten	<i>Onderzoek automatisering leefgebiedkaarten</i> Eerste onderzoek naar beschikbaarheid onderliggende data benodigd voor methode die in het project Leefgebieden ontworpen wordt.
Soortenmonitoring	<i>Een totaaloverzicht van soorten en de bijbehorende meetnetten.</i> Hierdoor wordt duidelijk inzichtelijk waar we staan in de uitvoering richting een volledige en betrouwbare informatievoorziening voor soortenmonitoring.
Vegetatie & habitattype kartering	<i>Automatisering karterproces</i> De aanpassingen aan de methodiek en het protocol maken het mogelijk om het karterproces voor een deel te automatiseren.

Data & Informatievoorziening

Data

Projectleider: Ron van Bakkum
Programmalijn: Data Natuurmonitoring

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

De data en informatie die ontstaat in de keten van partners die betrokken zijn bij natuurbeheer en natuurherstel is niet voor iedereen toegankelijk. Daardoor is het erg bewerkelijk om het effect van maatregelen goed in beeld te krijgen, resultaten (positief en negatief) te kunnen delen en te rapporteren. Openheid, transparantie en de bereidheid om alle data te delen zijn essentieel voor een effectieve oplossing.

Doel (kwalitatief (objective))

Het Project moet een robuust platform opleveren waar alle ketenpartners hun data rondom natuurbeheer en natuurherstel kwijt kunnen, terug kunnen vinden, resultaten kunnen delen, van elkaar kunnen leren en daardoor de natuurdoelen halen.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

De beoogde oplossing maakt de data en informatie die ontstaat bij alle ketenpartners toegankelijk. Soms aan de bron, vaak centraal. **Provincies, Terrein beheerende Organisaties, ecologische adviesbureau's, aannemers en organisaties betrokken bij de monitoring genereren data.** Soms vastgelegd met eigen software toepassingen, soms met centraal aangeleverde toepassingen. In beide situaties dient de data toegankelijk gemaakt te worden voor alle betrokken ketenpartners.

Resultaten

Met de pilots in 2026 voor gebied, maatlat, SDF worden connecties met externe databronnen doorontwikkeld. Medio 2026 wordt het dataplatform opgeleverd. Dit betekent o.a. dat nieuwe datastromen binnen enkele dagen ingericht kunnen worden. Geplande en uitgevoerde Natuurmaatregelen zijn toegankelijk. De Basis Registratie Ondergrond (BRO) wordt doorontwikkeld om omgevingscondities te registreren en zijn toegankelijk via het dataplatform. **Data voor het scoren van maatlaten wordt beschikbaar gemaakt en de scores opgeslagen in het dataplatform zodat de keuzes achter de scores herleidbaar zijn.**

Beoogde oplossingen

Een centraal dataplatform gaat alle data toegankelijk maken. Soms door vanuit het centrale platform toegang te geven tot decentrale data, of door de data te kopiëren naar een centrale faciliteit. Dit is afhankelijk van de mogelijkheden van de databron en de requirements voor het dataplatform.

Centrale dataontvangst wordt met uiteenlopende toepassingen ondersteund. De data wordt door metadatering FAIR gemaakt. Analyse van de data wordt voor uiteenlopende analyse tools ondersteund. Resultaten van het onderzoek worden gepubliceerd op websites, rapportages, etc.

Informatievoorziening

Projectleider: Adam Chapman
Programmalijn: Informatievoorziening

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

- Onduidelijk wat de voortgang is naar een gesteld doel (natuurdoel, maar ook voortgang in administratieve processen) -> Dit betekent veel communicatie, verschillende manieren van werken, kans op fouten.
- Data is versnipperd. -> veel handmatig kopieerwerk, dubbele data, toegang nodig tot veel systemen.
- Moeilijk dwarsverbanden en cyclische trends te vinden. -> Data kan maar met moeite samengebracht worden waardoor inzicht creëren veel energie kost.

Doel (kwalitatief (objective))

Met de informatievoorziening gaan we mensen ondersteunen in hun werkprocessen rond de natuurmonitoring. Zo houden ze hun focus op het werk dat ten goede komt aan de verbetering van de natuur in Nederland en niet op het herhaaldelijk moeten verzamelen van dezelfde data en informatie.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

Voor de Informatievoorziening is er een brede groep van gebruikers met allen hun specifieke wensen, we hebben opstellers van plannen en analyses, rapporteurs, datavullers, project managers, uitvoerders. Voor hun werk hebben ze onder andere:

- Inzicht in de status van een werkproces nodig,
- Informatie van een gebied voor een rapportage of analyse
- Ondersteuning bij data invoer

We doen onderzoek naar de belangrijkste werkprocessen en signaleren waar knelpunten en informatiebehoeften zitten welke we met het Verbeterprogramma kunnen oppakken.

Resultaten

- Aantal te raadplegen databronnen binnen een werkproces verminderen (dit start met een inventarisatie aan het begin van het proces)
- Het aantal benodigde handelingen binnen een werkproces verminderen (dit start met een inventarisatie aan het begin van het proces)
- Tevredenheidsscores gebruikers op het gebied van benodigde effort en kwaliteit van geleverd werk (dit start met een nul meting aan het begin van een proces).

Beoogde oplossingen

Producten

Met de input van gebruikers bouwen we producten en diensten die data en informatie uit verschillende bronnen samen ontsluiten. Deze data en informatie ondersteunt hun in hun werkprocessen.

Herbruikbaarheid

We maken gebruik van herbruikbare bouwstenen en patronen om een applicatie op te bouwen. Het wordt hierdoor makkelijker voor gebruikers om een nieuwe applicatie die opgebouwd is uit dezelfde bouwstenen te gebruiken.

Team

Een team dat ook na het beëindigen van het programma blijft bestaan om nieuwe databronnen te ontsluiten, behoeften in kaart te brengen, te testen en te bouwen.

Relatie met bestaande producten:

De data die we ontsluiten is direct inzetbaar voor de verschillende rapportages: SDF, NDA's, WSN, VHR.

Door data uit verschillende bronnen, zoals de NDVH, NDFF, BRO, Bodemkaart, Natura2000, bij elkaar te brengen in een dashboard hoeven er minder bronnen geraadpleegd te worden en wordt sneller duidelijk welke data ontbreekt voor bv het actualiseren van een beheerplan of het opstellen van een monitoringsplan.

Voorbeelden van waarde:

- ***De gebiedsecologen besparen tijd en kosten bij het bepalen van kwaliteit van habitattypen.***
Doordat ze:
1) met de gebruiksvriendelijke tool voor het scoren van de habitattypemaatlatten makkelijk de kwaliteit kunnen bepalen;
2) en de data die benodigd is voor het uitvoeren van de kwaliteitsbepaling gecentraliseerd en uniform is en klaar staat om de analyse mee uit te voeren.
- ***Beheerplan- en monitoringsplanopstellers worden geholpen bij het zoeken en vinden van benodigde gegevens.***
Kaarten, omgevingsinformatie, soorteninformatie uit de NDFF, en informatie uit de BRO zijn bij elkaar gebracht binnen het dataplatform.
- ***Het team Natura2000 van LVVN krijgt betere kloppende rapportages.***
WUR en provincies putten uit dezelfde brondata (uit het dataplatform) om tot landelijke en regionale rapportages te komen.
- ***De gebiedsecoloog is blij met de uitbreiding van de BRO met bodemchemiedata omdat dit transparant werken bevordert.***
Data wordt centraal ontsloten. De data is beschikbaar om te gebruiken in het bepalen van de kwaliteit van de habitattypen en leefgebieden.

Team Data & IV levert in 2026:

- **Een online tool voor het scoren van habitattypen.**
De tool gebruikt beschikbare data uit verschillende bronnen.
- **Een online omgeving voor rapportages zoals de SDF en WSN.**
De rapportages gebruiken beschikbare data uit verschillende bronnen.
- **Een online omgeving met beschikbare landelijke-, regio- en gebiedsdata.**
De omgeving geeft inzicht in beschikbare en ontbrekende data en data uit verschillende bronnen is te combineren. In te zetten voor data delen tussen voortouwnemers, tbo's, soortenorganisaties, ecologische bureaus en andere ketenpartners en voor het opstellen van beheerplannen, NDA's, monitoringsplannen.
- **Medio 2026 wordt het dataplatform opgeleverd.**
Concreet betekent dit dat datastromen die tijdens de pilots zijn ingericht beschikbaar zijn. Het platform is dusdanig ontwikkeld dat nieuwe datastromen binnen enkele dagen ingericht kunnen worden.

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

Momenteel kan niet effectief en efficiënt gestuurd en gerapporteerd worden op natuurherstel en –verbetering, omdat er geen uniform integraal inzicht is in de maatregelen en voortgang van natuurbeheer in Nederland.

Er is geen uniforme en landelijk toegankelijke registratie van natuurmaatregelen. Daarmee ontbreekt ook een goede basis voor ruimtelijke vastlegging van natuurmaatregelen (geen GEO/GIS informatie).

Doel (kwalitatief (objective))

Het doel is om een goede registratie van natuurmaatregelen en de –monitoring te realiseren en werkend te krijgen in heel Nederland. Hierdoor hebben alle voortouwnemers en natuurbeheerders, en de verantwoordelijke overheden een goed overzicht over alle natuurmaatregelen en voortgang daarvan, waardoor Nederland weer groener, blauwer wordt en het leven van planten en dieren weer diverser en duurzamer wordt.
Ps. Onder natuurmaatregel worden natuurherstel-, uitvoerings- (niet regulier beheer), beleids- en onderzoeksmaatregelen gevat.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

Het project wordt uitgevoerd voor iedereen die actief betrokken is bij natuurherstel en -beheer in Nederland. Het project wordt uitgevoerd voor de beleidsmakers, onderzoekers, planmakers, operationeel beheerders, financiers, zowel op landelijk als op regionaal niveau.

Deze partijen staan aan de lat om de natuur minimaal in stand te houden en waar nodig te herstellen. Ook proberen ze de randvoorwaarden voor goed beheer te creëren. Inzicht in de natuurbeheer maatregelen en de voortgang inzichtelijk te maken, helpt hen hun werk beter te doen.

Resultaten

De beoogde resultaten zijn:

- Standaard definities m.b.t. gegevens die benodigd zijn t.b.v. natuurmaatregelen.
- Standaard gegevens formats voor registratie.
- Uniform globaal procesmodel maatregelen registratie.
- Systeem om gegevens te registreren en te rapporteren, dat beheerd wordt.
- GEO locatie bepaling waar natuurmaatregelen op van toepassing zijn.
- Rapportage functies op natuurmaatregelen registraties.
- Ondersteuning bij implementatie en borging van bovenstaande resultaten.

Beoogde oplossingen

De beoogde oplossing is het ontwikkelen van een toegankelijke, accurate en gestandaardiseerde registratie van natuurmaatregelen. Hiervoor worden afspraken gemaakt over het proces, standaarden opgesteld voor de gegevens over de natuurmaatregelen. Ook wordt een digitale voorziening voor de registratie ontwikkeld.

Zo wordt mogelijk gemaakt dat gegevens over natuurmaatregelen uitwisselbaar, optelbaar, vergelijkbaar en ruimtelijk inzichtelijk zijn.

En tot slot helpen we om deze faciliteiten te gaan gebruiken.

De relatie met bestaande producten is:

- De WSN rapportage 2027 kan efficiënter en effectiever geproduceerd worden aangezien alle maatregelen van N2000 gebieden al landelijk geregistreerd staan in de centrale NM database.
- VRN rapportage kan beter worden onderbouwd en gevuld met data.
- Bij opstellen/updates van NDA kan beter bestaande geregistreerde maatregelen gecheckt worden.

Voorbeelden van waarde:

- **Gebiedsecologen en natuurcoördinatoren hoeven niet langer 3x hetzelfde in verschillende systemen te zetten. Hierdoor wordt een kostenbesparing gerealiseerd.**

De gegevenslevering voor bijvoorbeeld de WSN-rapportage wordt ook veel eenvoudiger.

- **Gebiedsecologen van verschillende betrokken bestuurlijke organisaties kunnen gemakkelijk naar dezelfde informatie kijken (bijvoorbeeld op kaart).**

Dit lost veel verschillende problemen op die er nu zijn in de samenwerking, waaronder verschil in informatie.

- **Het team natura2000 van LVVN krijgt een completer overzicht van de nog benodigde natuurmaatregelen.**

Voorgestelde maatregelen uit de NDA's worden geregistreerd.

- **De NDA's zijn beter bruikbaar voor de onderzoekers van bijvoorbeeld WUR.**

Door het opnemen van geüniformeerde natuurmaatregelen in NDA's. N2000 beheerplanopstellers kunnen effectiever prioriteren en uitwerken.

Team Natuurmaatregelen levert op in 2026:

- De centrale registratie faciliteit om gegevens te registreren (op kaart) en de mogelijkheid om daarover te rapporteren.
- Alle voortouwnemers hebben natuurmaatregelen (+6000) inzichtelijk in deze registratie binnen N2000.
- Standaard definities m.b.t. gegevens die benodigd zijn t.b.v. natuurmaatregelen.
- Standaard gegevens formats voor registratie.
- Gegevensleveringsprotocol natuurmaatregelen

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

- 1) Er is te weinig inzicht in de staat van omgevingscondities. Daardoor is onvoldoende duidelijk hoe omgevingscondities op orde gebracht kunnen worden ten behoeve van het behalen van natuurdoelen. Voortouwnemers behalen hun natuurdoelen niet omdat omgevingscondities voor natuurgebieden niet op orde zijn.
- 2) Er is geen uniformiteit in werkwijze monitoring en dataopslag van omgevingscondities waardoor er geen uitspraken gedaan kunnen worden over gebiedsspecifieke en landelijke beoordeling van natuurkwaliteit.

Doel (kwalitatief (objective))

- 1) Omgevingscondities richt zich op het verkrijgen van inzicht in de systeemwerking van een gebied, de effecten van drukfactoren en het effect van de uitgevoerde herstelmaatregelen. Deze monitoring is essentieel om 'een vinger aan de pols' te houden. Zo kan er bepaald worden of er systeemherstel nodig is en hoe dat ingericht kan worden al dat nodig is. Er kan ook een onderbouwde evaluatie plaatsvinden ten behoeve van het behalen van de natuurdoelen.
- 2) Een uniforme werkwijze monitoring omgevingscondities dat een bijdrage levert aan de inzichten in de kwaliteit van VHR Omgevingscondities voor 137 habitattypenrichtinggebieden.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

Beleidsmakers en ecologen van voortouwnemers (primair) advies- en onderzoeksbureaus (secundair).

Voortouwnemers proberen natuurgebieden te herstellen om de kwaliteit van het natuurgebied te verbeteren. Ze vragen hierin ondersteuning van TBO's en adviesbureaus. De data die hieruit volgt wordt gebruikt door onderzoeksbureaus. Zij maken landelijke beleidsanalyses en rapportages van de staat van de natuur.

Op dit moment is er onvoldoende data beschikbaar die omgezet kan worden in informatie. Door gebrekkige informatie is het voor een voortouwnemer moeilijk om de (directe) omgeving te informeren over de natuurkwaliteit van natuurgebieden.

Moeilijkheden: beperkte kennis bij voortouwnemers over systeemherstel, ontbrekende of gefragmenteerde data, beperking in capaciteit en financiële middelen.

Resultaten

- 1) Een handreiking tbv systematiek voor het monitoren van omgevingscondities, inclusief bijbehorende ondersteunende producten.
- 2) Inventarisatie kosten van opstellen en uitvoeren monitoringsplannen aan de hand van de Handreiking voor 2025 en waar mogelijk verder in de tijd.
- 3) Uniformering van data omgevingscondities door deze per gebied te registreren, op te slaan en beschikbaar te stellen.
- 4) Zicht op effecten van maatregelen op omgevingscondities en systeemherstel op gebiedsniveau.
- 5) Het beoordelen en rapporteren van de voortgang van systeemherstel op gebiedsniveau.

Beoogde oplossingen

Producten:

- Handreiking Monitoring Omgevingscondities, inclusief:
 - Impactanalyse.
 - Checklist.
 - FAQ.
- Ondersteuning uniforme werkwijze data verzameling.
- Inventarisatie abiotische indicatoren en maatlaten.
- Dwaarsdoornedes landschapsgradiënten ten behoeve van inzicht in sturende processen in landschappen.
- Kennisomgeving Omgevingscondities ten behoeve van kennisvergroting omgevingscondities bij voortouwnemers.

De relatie met bestaande producten is:

- Meer directe metingen tbv omgevingscondities inzichtelijk maken, in lijn met opkomende richtlijn bodemonitoring.
- Uniforme en gedragen systematiek en taal tbv monitoring omgevingscondities en drukfactoren.
- Meer inzicht in de kwaliteit van de habitattypen en drukfactoren tbv VHR-rapportage.

Voorbeelden van waarde:

- **De gebiedsecologen worden praktisch ondersteund bij het maken van monitoringsplannen omgevingscondities.**
De handreiking helpt om de monitoring stapsgewijs in te richten op basis van gebied specifieke behoeftes. Gebiedsecologen kunnen zich richten op inhoud en besparen tijd op de inrichting van het werkproces.
- **LVVN krijgt beter inzicht in de resultaten van uitgevoerd natuurbeleid.**
LVVN krijgt een beter inzicht wat er wordt gedaan om de VHR-doelen en waarom dat (nog) niet overal wordt gehaald. Deze onderbouwing kan ook weer helpen om nieuwe keuzes te maken, bijvoorbeeld ten behoeve van vergunningverlening.
- **Beleidsmedewerkers van de provincies kunnen makkelijker opdrachten uitzetten voor het maken van een monitoringsplan, waardoor tijd en kosten worden bespaard.**
De handreiking geeft een duidelijke leidraad voor de uitvoering van een monitoringsplan, wat overgenomen kan worden in de opdracht en leidt tot een hoge kwaliteit monitoringsplan en opstelbaarheid van data.
- **Terreinbeherende organisaties krijgen meer inzicht natuurherstel, wat hen helpt bij natuurbeheer en meer grip op de herstelopgaven in een gebied.**
Het monitoringsplan omgevingscondities is hier de onderbouwing voor.

Team Omgevingscondities levert op in 2026:

- **Inventarisatie voor opstellen en uitvoeren monitoringsplannen voor 2026:** planning per provincie en bijbehorende kosten.
- **Implementatieplan handreiking monitoring Omgevingscondities** incl. status monitoringsplannen.
- **Een plan van aanpak over aquatische monitoring omgevingscondities.**
- **Verdieping drukfactorenlijst WEnR:**
hoe moeten we nadenken over de monitoring van drukfactoren? Het abiotische deel van deze lijst heeft al een verdieping. Doel is dekking voor de totale lijst.
- **Gap-analyse data omgevingscondities** met bijbehorende **datastrategie**.

Doelbereik-Uniforme beoordelingskaders

Uniforme beoordelingskaders

Projectleider: Mireille Nieuwenhuis
Programmalijn: Doelbereik

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

Het is nu lastig om te bepalen waar maatregelen genomen moeten worden om doelstellingen te behalen en de natuur in goede toestand te krijgen. Hiervoor is een eenduidige methode nodig om de kwaliteit van habitattypen objectief te duiden.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

Professionals die zich bezighouden met kwaliteit van habitattypen, dit kan heel breed zijn, dus onder andere die werken aan het behoud en beheer van natuurgebieden.

Zij kunnen hierdoor beoordelen wat de kwaliteit van de habitattypen is en het is een instrument om VHR-doelstellingen te concretiseren. Ook veranderingen in de kwaliteit zijn hiermee objectief in beeld te brengen.

Beoogde oplossingen

Een beoordelingsmethodiek die breed geaccepteerd en toegepast wordt, waardoor de kwaliteit van natuurrapportages verbeterd en VHR doelstellingen geconcretiseerd worden ten aanzien van kwaliteit van habitattypen.

Wanneer ons project voltooid is, is er één methodiek voor het vaststellen van kwaliteit van habitattypen en het beoordelen van doelbereik.

Doel (kwalitatief (objective))

Ons doel is om een uniforme beoordelingsmethodiek te ontwikkelen die dusdanig goed uitlegbaar en navolgbaar is, dat er op verschillende schaalniveaus gerapporteerd kan worden over de kwaliteit van Nederlandse habitattypen.

Resultaten

- Eén format Maatlatten
- Eén methodiek uitgewerkt voor kwaliteitsbepaling van habitattypen
- 76 maatlatten
- Aandacht gecreëerd voor het gat tussen wat er nu gemonitord wordt en wat er nodig is.

Relatie met bestaande producten:

Uniforme beoordelingskaders verbetert de kwaliteit, snelheid en herleidbaarheid van bestaande rapportages. Denk hierbij aan betere Natura2000 rapportages, het dient als input voor de standard data form (SDF) rapportage en aanwijzbesluiten voor gebieden.

De consistentie en uniformiteit van alle belangrijke natuurrapportages kunnen putten uit de maatlatten. De maatlatten zorgen voor sneller tot stand komende adviezen vanuit de ecologische autoriteit door middel van ecologische onderbouwing adhv de uniforme beoordelingskaders.

Voorbeelden van waarde:

- **Gebiedsecologen kunnen makkelijker keuzes maken voor natuurmaatregelen binnen het beschikbare budget.**
Dit komt door het verbeterde inzicht in de kwaliteit van habitattypen en de criteria waarop de kwaliteit is gebaseerd. Dit levert een grote tijdsbesparing op.
- **De rijksoverheid zal minder tijd kwijt zijn aan (juridische) discussies over kwaliteit van habitattypen.**
Met de nieuwe SMART gedefinieerde maatlatten is er veel minder ruimte voor een verschillende interpretaties van de kwaliteit van habitattypen.
- **LNV geeft makkelijker uitleg over kwaliteit van habitattypen aan de EU.**
Informatie over kwaliteit van habitattypen wordt vanuit de gebieden/regio's opelbaar tot een landelijk geheel. Daardoor klopt het landelijke beeld met het regionale beeld.
- **Beleidsmedewerkers kunnen besluiten ten aanzien van maatregelen en vergunningen beter onderbouwen**
De beschrijving van de methodiek maakt navolgbaar en transparant hoe beoordelaars komen tot uitkomsten.

Team Uniforme beoordelingskaders levert op in 2026:

- **Maatlatten van alle habitatype in Nederland.**
Door de iteratieve aanpak zijn de maatlatten getest en is waardevolle feedback uit het veld verwerkt, waardoor maatlatten breed toepasbaar worden. (Dit vraagt in het begin nog om extra feedback verwerking)
- **Een duidelijk methodiekdocument waarin de afwegingen zijn vastgelegd.**

Doelbereik-Soortenmonitoring

Doelbereik - Soortenmonitoring

Projectleider: Marjolijn Soethoudt
Programmalijn: Doelbereik

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

Het probleem is een tekort aan informatie over VHR-soorten, met name op gebiedsniveau en de HR-soorten, waardoor natuurbeleid en -beheer zich op beperkte informatie moet baseren en waardoor rapportages en NDA's onvolledig zijn.

Doel (kwalitatief (objective))

Dit project is afgerond wanneer alle benodigde informatie over de HR-soorten (alle bijlage II, IV en V soorten) en VR-soorten (Bijlage 1) duidelijk is en ingewonnen kan worden: voor alle soorten bestaan er op alle nodige schaalniveau's monitoringsmethodieken en analysemethoden, en kan alle data bij elkaar gebracht worden. Ook zijn er tussen alle partijen duidelijke afspraken vastgelegd over de organisatie van de monitoring én is de financiering geborgd voor de uitvoering van deze monitoring.

Met de complete benodigde informatie over de VHR-soorten voorhanden, kunnen de soorten beter worden beschermd.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

Het project Soortenmonitoring werkt voor de opstellers van beheerplannen en NDA's en in beperkte mate VHR-rapportages, door ervoor te zorgen dat alle nodige informatie over soorten beschikbaar is (of kan komen). Daarnaast werkt dit project voor natuurbeleidsmakers en -beheerders, die inzicht nodig hebben in de staat van de soorten, zodat erop gereageerd kan worden met passend beleid en beheer.

Resultaten

- Eind 2025 is de SoortenIV-database (CBS, 2023) up-to-date en in voorlopig beheer van het VVM, zodat het inzichtelijk is welke informatie nodig en al beschikbaar is, en welke nog niet.
- Medio 2028 bestaan er voor elke soort(groep) voor elk schaalniveau monitoringsmethodieken en analysemethoden.
- De benodigde kosten en capaciteit voor de uitvoering van de aanvullende monitoring is in beeld gebracht binnen elke sprint.
- In Q2 van 2026 komt de conceptversie van het 'totaaloverzicht' beschikbaar over wat er nog aan informatie mist.
- Begin 2026 ligt er een voorstel voor de afspraken tussen alle VTN's en ministeries over de organisatie van de monitoring op gebiedsniveau (een natura2000 gebied met buffer).

Beoogde oplossingen

Dit probleem wordt aangepakt door:

- Met alle partijen in een afstemcirkel en ontwikkelteams samen te werken.
- Te inventariseren en vast te leggen wat de informatiebehoefte en -beschikbaarheid is.
- In soortgroepsprints de benodigde tools (monitoringsmethodieken ed.) te ontwikkelen
- De benodigde aanvullende kosten en capaciteit voor de uitvoering van de monitoring in een 'totaaloverzicht' weer te geven.
- Aandacht vragen voor een gezamenlijk voorstel met afspraken voor de organisatie van de monitoring inclusief capaciteit en kosten.

Relatie met bestaande producten:

De denkrichting is nu dat door de sturing van de rapportages te organiseren via het **Netwerk Ecologische Monitoring (NEM)** ontstaat landelijke uniformiteit in meetmethoden. Dit versnelt het proces van rapportage en zorgt voor een consistent beeld over verschillende gebieden.

De EU-rapportage deels geautomatiseerd worden, wat de efficiëntie verhoogt.

Er is een duidelijke aanbeveling om per soort concrete monitoringsplannen te ontwikkelen, zodat provincies statistisch onderbouwde en doelgerichte monitoringsplannen kunnen opstellen.

Voorbeelden van waarde:

- **Een gebiedsecoloog van de provincie kan sneller een oordeel vormen en onderbouwen voor het nemen van maatregelen.**
De uitkomsten van de monitoring van soortengroepen in gebieden is in te zien in een viewer na analyse van CBS.
- **De landelijke rapportageopsteller van LNVN kan makkelijk gegevens over soorten inzien.**
Door het gebruik van eenduidige protocollen in het hele land.
- **Beleidsadviseur ecologie van RWS krijgt door uniforme inwinning en opslag van data inzicht in monitoring van soorten.**
Hierdoor komen veranderingen in de toestand en ontwikkelingen in gebieden sneller aan het licht.
- **De gebiedsecoloog van de provincie kan de NDA's beter onderbouwen.**
Doordat er betere informatie beschikbaar is over het voorkomen van soorten krijgt de ecooloog beter inzicht in ontwikkelingen in het betreffende gebied.

Team Soortenmonitoring levert op in 2026:

- Een samenhangend en volledig beeld van de hiaten in de soortenmonitoring in en om Natura 2000-gebieden, provincies en landelijk.
- We ronden 4 soortgroepsprints af en presenteren concrete resultaten.
Zoals nieuwe analysemethoden, inzicht in benodigde aanvullende monitoring met kosten- en capaciteitsinschatting.
- Afspraken over centrale sturing,
Inclusief heldere rollen en een transparant proces voor besluitvorming en afstemming, zodat de monitoring aantoonbaar efficiënter en beter samenhangend wordt uitgevoerd op gebiedsniveau.

Doelbereik-Vegetatie- en habitatype karteringen

Vegetatie & Habitatypekarteringen (VHK)

Projectleider.: Frank van Kouwen

Programmalijn: Doelbereik

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

Het Vegetatieprotocol maakt onvoldoende duidelijk met welke aspecten in de vegetatiekartering rekening gehouden moet worden om deze geschikt te maken voor een doorvertaling naar habitattypen. Daarbij zijn ook in het Methodiekdocument nog aanpassingen en verduidelijkingen nodig. In de huidige situatie levert een kartering van hetzelfde gebied door meerdere bureaus soms verschillende kaarten op. Ook zit deze ruimte voor interpretatie een adequate doorvertaling naar automatiseringstools in de weg.

Doel (kwalitatief (objectief))

Er is een aangescherpt Vegetatieprotocol en Methodiekdocument dat gezamenlijk is ontwikkeld en vastgesteld door een erkende kernteam VHK. De daarin vastgelegde regels zijn overeengekomen met de stakeholders, zijn eenduidig te interpreteren en waar mogelijk ook te automatiseren.

Naast het verbeteren van deze methodieken, protocollen en het programma, moet er ook een proces zijn ingericht voor het toekomstige beheer ervan.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

TBO's gebruiken vegetatietypekaarten om een vertaling te maken naar beheerevaluatie.

Beheerders, het evalueren van het beheer door de beheerder op vegetatieniveau.

Voortouwnemers zetten vegetatietypekaarten om naar habitatypekaarten en worden door gebruikt voor de N2000 Beheerplannen en NDA's, en door het Rijk gebruikt voor AERIUS en de VHR-rapportage.

Resultaten

Het Methodiekdocument en het Vegetatieprotocol zijn aangescherpt en worden vastgesteld door het kernteam VHK.

Vegetatie en habitatypekarteringen die afzonderlijk worden uitgevoerd leveren een kaart op die 90% overeenkomt. Er is minder discussie.

Voor doorontwikkeling in de toekomst is er een proces ingericht waarbij nieuwe bevindingen verzameld worden en periodiek worden verwerkt in nieuwe versies van de methodieken en protocollen.

Beoogde oplossingen

Met een team van experts uit de markt en van de voortouwnemers wordt ingezet op vier onderwerpen.

1. Het aanscherpen van het Vegetatieprotocol en dit laten vaststellen door het kernteam VHK, zoals het op te richten Kernteam voor Vegetatietype- en Habitatype Karteringen.
2. Het aanscherpen van het Methodiekdocument en dit laten vaststellen door het kernteam VHK, zoals het op te richten Kernteam voor Vegetatietype- en Habitatype Karteringen.
3. Inrichten van een proces voor iteratieve doorontwikkeling van de methodieken en protocollen.
4. Meewerken aan randvoorwaardelijke zaken die nodig zijn voor een goede implementatie, zoals kennisoverdracht, ondersteunen bij doorvertaling naar automatiseringstools, etc.

De relatie met bestaande producten:

Nieuwe Vegetatie- en habitataarten worden eenduidiger door de verbeterde methodieken en protocollen.
De kaarten worden op hun beurt weer gebruikt in beheerplannen, AERIUS en vergunningenprocedures en in de NDVH, NDA's en VHR rapportages.
NHV – Eisen m.b.t. de NHV zijn nog niet duidelijk wanneer de impact helder is wordt hierover nagedacht.

- **De gebiedsregisseur die een kartering uitzet is minder tijd en geld kwijt.**
De kwaliteit en de onderbouwing is aanzienlijk verbeterd. Er is minder ruimte voor interpretatie, validatie wordt sneller goedgekeurd en achteraf zijn eventuele vragen over hoe men hiertoe is gekomen, snel te beantwoorden.
- **Beheerders krijgen beter inzichtelijk wat het effect is van genomen maatregelen.**
Gebiedsbeheerders (TBO's) gebruiken vegetatietypekaarten om het beheer te evalueren, dit wordt sneller en eenduidiger.
- **De eenduidigheid van de omzettingsregels naar habitatype maakt dat dit objectiveerbaar en automatiseerbaar wordt.**
Het wordt mogelijk om tools in te zetten die deze processen ondersteunen en veel tijd besparen. Dit is noodzakelijk gezien het tekort aan mensen die kunnen karteren.
- **De gebiedsecoloog bij de provincie kan in NDA's beter bepalen waar men staat ten aanzien van de gestelde doelen.**
De vegetatie en habitatype kaarten zijn beter vergelijkbaar over tijd.

Team Vegetatie- en habitatype karteringen levert op in 2026:

- Een geactualiseerde versie en verbeterde versie van het Methodiekdocument
- Een daarop aansluitende, verbeterde en geactualiseerde versie van het Vegetatieprotocol

De aanpassingen aan deze twee documenten hangen met elkaar samen, ze zullen dan ook in gezamenlijkheid gepubliceerd worden. Dit neemt allerlei issues weg die nu veel tijd kosten en die in de afgelopen tien jaar aan het licht zijn gekomen.

Doelbereik-Leefgebieden van soorten

Leefgebieden van soorten

Projectleider: Wim Vanweersch

Programmalijn: Doelbereik/Leefgebieden

Projectdoelen en -resultaten

Probleem

Als lidstaat heeft Nederland de verplichting te zorgen voor een duurzame instandhouding van VHR-soorten en hun leefgebieden. Op basis van de VHR-richtlijn art. 12 en 17 moet periodiek hierover gerapporteerd worden.

Het is nu echter onvoldoende bekend wat de omvang, kwaliteit en ligging is van de leefgebieden van de VHR-soorten binnen en buiten Natura 2000-gebieden. En daarmee evenmin wat de trend daarvan is.

Hierdoor is het niet mogelijk om te bepalen of we aan de gunstige staat van instandhouding voldoen en of de instandhoudingsdoelen worden behaald. Hierdoor hebben we ook onvoldoende inzicht in hoe leefgebieden te verbeteren/in stand te houden.

Doel (kwalitatief (objective))

We willen de leefgebieden van soorten beter beschermen door periodiek te rapporteren over de ligging, kwaliteit en trends van de leefgebieden van de VHR-soorten binnen en buiten de Natura2000-gebieden. We inventariseren de leefgebieden op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Dit gebeurt door een uniforme methodiek te ontwikkelen, testen en implementeren waarmee de leefgebieden in kaart gebracht worden. Tevens is tussen alle partijen financiering, beheer en onderhoud geregeld.

Doelgroepen en hun 'jobs to be done':

Als doelgroepen gelden medewerkers van LVVN, provincie Omgevingsdiensten (VTH), NDA's en terreinbeheerders.

Zij hebben informatie nodig voor het periodiek rapporteren over de staat van instandhouding en de ontwikkeling van VHR-soorten en hun leefgebieden. Daarnaast is informatie nodig voor het maken van beleid en vergunningverlening voor het toetsen op effect van plannen op soorten en hun leefgebied.

Voor terreinbeheer is betere informatie nodig dat een handelingsperspectief biedt voor goed beheer, zoals welke maatregelen te nemen voor herstel van een populatie en haar leefgebied of het wegnemen van drukfactoren.

Resultaten

Wat nu genoemd kan worden als beoogd resultaat:

Er zal een betere match en daarmee betrouwbaarheid zijn tussen enerzijds datgeen dat in het veld wordt waargenomen en anderzijds dat wat de leefgebiedkaarten aangeven.

o.a. tevreden gebruikers: dankzij het projectresultaat kunnen zij hun werk beter, eenvoudiger en sneller uitvoeren. Tevens zal inzichtelijker en navolgbaar zijn hoe de begrenzing van de leefgebieden en hun kwaliteit tot stand is gekomen.

Beoogde oplossingen

Methodiek voor het bepalen van het leefgebied (ligging, omvang, kwaliteit), die tevens navolgbaar is, gedragen en juridisch kloppend.

We willen met alle eigenaren van benodigde gegevens, zoals geodata, afspraken maken over het gebruik daarvan. Zodat dat aspecten als beschikbaarheid, financiering, technisch en functioneel beheer en actualisatie belegd zijn. Dit resulteert in een soort afsprakenplan dat zorgt voor geborgde en goede kwaliteit gegevens voor het maken van leefgebiedkaarten.

Indien gegevens ontbreken wordt gezocht naar de meest effectieve en efficiënte manier deze te verkrijgen. Hierbij wordt uiteraard ook gelet op aspecten als betaalbaarheid en koppikbaarheid.

Verder maken we een handleiding zodat voor alle gebruikers duidelijk is hoe de leefgebiedkaarten werken en hoe actueel te houden. Tenslotte wordt ook met de dan beoogde partners afspraken gemaakt over archivering.

Relatie met bestaande producten:

Monitoringsplannen, beheerplannen, kloppende en nauwkeurige profielendocumenten, VHR-rapportages, Svl en natuurodelanalyses, Op kennis berustende herstelstrategieën en provinciaal beleid.

Voorbeelden van waarde:

- **De boswachter van een terreinbeheerder krijgt inzicht in de leefgebieden van soorten.**
En kan daarbij zijn keuzes voor maatregelen beter onderbouwen.
- **Een vergunningverlener van de provincie kan concreter adviseren over de uit te voeren monitoring ten behoeve van vergunningverlening voor andere/nieuwe activiteiten.**
- **De gebiedsecoloog bij de provincie kan in NDA's het oppervlak en kwaliteit beter bepalen.** Ook zijn de veranderingen van oppervlak en kwaliteit duidelijker inzichtelijk.
- De beleidsmedewerker van LVVN kan beter adviseren over soorten/leefgebiedenbeleid en heeft beter inzicht in trends.
En die kennis gebruiken in Europese en nationale rapportages.

Team Leefgebieden van soorten levert in 2026:

- **Basissystematiek**
Een geteste basissystematiek voor de leefgebieden van soorten en de mogelijkheid tot het maken van kaarten.
- **Combisystematiek soort én gebied**
Ontwikkelen van combisystematiek voor de leefgebieden van soorten. Dat wil zeggen: een samenvoeging in één overzicht van soort specifieke leef-gebiedseisen in relatie tot karteerbare geo-ecotopen/ecosysteemttypen.
- **Implementatieplan & Handleiding**
Beschrijvingen hoe te komen tot het structureel invoeren en werken met leefgebieden kaarten.

“Door samen te werken kun je jouw uniek menselijke vermogens inzetten om samen met andere soorten te bouwen aan een planetair systeem dat rekening houdt met het welzijn van alle soorten – een onmisbare stap voor een duurzame toekomst” – Marjolein Pijnappels @toekomstecoloog

Colofon

Verbetering Natuurmonitoring, Jaarplan 2026

Naar een uniform en landelijk monitoringsysteem voor beter inzicht in de VHR-doelen

Versie 1.0 t.b.v. Stuurgroep NM&IV, 17 februari 2026

Verbeterprogramma VHR-monitoring

Voor vragen, suggesties en complimenten over dit jaarplan: vvm@bij12.nl

